

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
ELŐF. ÁR: 1 ÉVRE 6 FRT, 1/2 ÉVRE 3 FRT,
1/4 ÉVRE 1 FRT. 50 KR. EGY SZÁM 15 KR.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVÁR, BELKÖZÉP-UTCZA 11. SZ.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:

A VII. nemzetközi állatorvosi kongresszus. <i>J. L.</i>	471
A kisczardák érdekében. <i>Vajda Ferenc</i>	473
A zöldtrágyázásról. II. <i>Tiltscher Gyula</i>	474
Állatok gümőkórja. I. <i>Grósz Emil</i>	475
Kisbobb szakközlemények	476
Irodalmi szemle:	
Hazai lapokból. <i>Török Mihály</i>	476
Külföldi lapokból. <i>S.</i>	477
Kormányintézkedések	478
Vegyes közlemények	478
Közzgazdaság, üzlet, forgalom:	
A VII. áll. orvosi kongresszus határozatai	479
Kié a föld, azé az ország	479
Üzl. tudósítások	480
Hirdetések	

A VII-ik nemzetközi állatorvosi kongresszus.

Az egyes államok beléletének számos olyan ágazata van, melynek fejlesztése csak részben képez kizárólagos nemzeti feladatot, mivel ezen ágazatoknak lényegesebb részei a többi államok érdekeire is kihatnak. Általában az újabb kor irányzata az, hogy a kultúra magasabb fokán álló államok az emberiség jólétét előmozdító ügyeket lehetőleg közös megegyezéssel, közös alapon fejlesszék és így a kölcsönös bizalom és megbízhatóság fokozása által a vezérszerepet vivő államok a gyengébbeket magukhoz emeljék, kulturájukat azok államéletébe beojsák.

Ha valamely ország lakosságának egyik, vagy másik osztálya egyöntetű rendezését óhajtja az ő érdekeit érintő ügyeknek és ennek szükségességéről meg kell győznie az ügy elintézésére hivatott köröket, országos kongresszusra gyülekezik, melynek keretében a különböző vélemények vagy összeolvadnak, vagy megütözköznek és megdöntik egymást, mely után a felvetett kérdések kialakulva mint közös óhajtások tisztán állanak az illetékes körök előtt.

Igy alakulnak az ügyek a nemzetközi kongresszusokon is, csak hogy ezeken olyan kérdések vonatnak megvitatás alá, a melyek több államnak képezik közös érdekét és így a nemzetek egyes intézményeinek fejlődési irányát mintegy kijelölik.

Igaz ugyan, hogy az országos és a nemzetközi kongresszusok határozatai nem tekinthetők egyébnek, mint a felvetett kérdések leghivatottabb ismerőtől származó véleményeknek, óhajtásoknak; de ha így van is, tapasztalatok bizonyítják, hogy az államkormányok az elibök terjesztett kongresszusi határozatokat rendszerint megfontolás tárgyává teszik és ha azok kivitele elháríthatlan akadályokba nem ütközik, következetes előkészítés után fokozatosan meg is valósítják.

A kongresszusok határozatai tehát nem csak azért kötik le figyelmünket, mert a leghivatottabbak véleményeit ismerjük meg általuk, hanem azért is, mert a jövődó képét pillanthatjuk meg bennük.

A f. hó 7-től 12-ig Baden-Badenben megtartott VII-ik állatorvosi kongresszus határozatai is sok tekintetből fontosak ránk nézve; tisztábbá, átlátszóbbá tették állatkereskedelmünk és állatkezelésünk útjait, a nélkül, hogy a nagyobb akadályokat megmozgathatták volna. És mégis tisztább, átlátszóbb lett ez az út a congresszus tárgyalásai által, mert megismertük az egyes államok véleményező szakközlegeinek nézeteit s ezekből következtetést vonhatunk azon államok követelményeinek arányaira, melyekkel kereskedelmi összeköttetést óhajtunk. Teljesülhetlen reményeket nem szabad tovább táplálnunk, hanem ezek helyett a cselekvés terére kell lépniünk és olyan állapotokat kell itthon közös akarattal teremteniünk, melyek a támasztott követelményeknek megfelelnek és a további aggályokat eloszlatják, alaptalanokká teszik.

Nehéz feladat ez nálunk, de nem lehetetlen, mert hiszen végre is el kell már egyszer érkezni és a köztudatba bele kell szívárogni annak a régen várt és folyton hirdett modern szellemnek, mely eddig csak felettünk lebegett s bár olykor ajkainkról lebbent el, de lelkünkben még otthonra nem talált. Mondom, meg kell ennek a szellemnek már érkezni és magunkba kell azt szívni, hogy képesek legyünk előítéleteinktől megszabadulni és bizonyos dolgokat a valóság szerint megismerni.

Hogy mit kell tennünk, miféle aggályokat kell eloszlatnunk és hogy miért kell azt a folyton idézett szellemet magunkba ojtanunk, beszivnunk, ezekre a kérdésekre első sorban az állatorvosi kongresszuson megvitatott néhány tétel megismertetésével felelünk.

A vita első tétele az volt, hogy miképen lehetne a ragályos állati betegségeknek a nemzetközi forgalom útján történő terjedése ellen hathatósan védekezni.

Mi magyar gazdák nem csak tudjuk, de érezzük is, hogy legközelebb fekvő és így legjobb kiviteli piacunktól miként esünk el a ragadós tüdőlob és sertésvész miatt, melyeknek behurczolása ellen teljes határozat rendeltetett el. Hazánk képviselői, nevezetesen pedig dr. *Hutyra* javaslatot

A legjobb magvak legolcsóbb beszerzési

forrása

MAUTHNER ÖDÖN
cs. és kir.
udvari szállító,

József főherceg Ő cs. és kir. Fensége udvari szállítója, a román király Ő Felsége udvari szállítója. Ferdinánd bolgár fejedelem Ő kir. Fensége udvari szállítója, a szerb király Ő Felsége udvari szállítója, Fülöp szász-coburg-góthai herceg Ő kir. Fensége udvari szállítója

magkereskedése

BUDAPESTEN,

VI. ANDRÁSSY-ÚT 23-IK SZÁM. (28.)

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Babós és Társai

vaskereskedése

KOLOZSVÁRT,

Belközép-utca 25. sz.

Van szerencsénk a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy az ujonnan megnyitott üzletünket dusan felszereltük mindennemű vasárakkal, u. m. gazdasági eszközök, háztartási cikkek, konyhaberendezések, mindennemű szerszámok, technical cikkek, kocsikenőcs, kovács szén, és minden e szakmába vágó itt fel nem sorolt tárgyakból.

Bizományi raktárunk van a Budapesti **Thury János és fia cég** nagy szerkovács és haranggyárából, továbbá elvállaljuk a **használt reszelők újra vágatását**, a legjutányosabb árak mellett.

B. pártfogását kérve vagyunk

Telefon sz. 351.

(123.)

Kiváló tisztelettel

Babós és Társai.

terjesztett a kongresszus elé, melyben határozatot kért arra, hogy az állati járványok terjedésének meggátolására szolgáló intézkedések nemzetközi alapon rendeztessenek.

Bővebb magyarázat nélkül is átlátható ezen javaslat rendkívüli fontossága állatkereskedelmünk menetére, ám de a hosszú és beható vitatkozás eredménye az lett, hogy a javaslatot 119 szóval 87 szó ellenében leszavazták. *Cope* angol tanárnak az a nézete jutott tulsúlyra, hogy »csak teljes határozat által lehet nagy károsodásoktól megóvni az állattulajdonosokat.« Természetesen ez a nézet sok gyakorlatias argumentummal és tapasztalt tényekkel támogatott, minek végkövetkezményeként a kongresszus határozata ebben a kérdésben kellő indokolás után eképpen szól: »mind ezekre való tekintettel a jelenlegi időpontot nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy nemzetközi alapelvek létesítenek a járványok terjedésének meggátolását illetőleg.«

Ha most már figyelemre méltatjuk, hogy ezen határozat az egyes államkormányoknak szaktanácsadói által hozott, tisztán láthatjuk a jövő képét és el lehetünk rá készülve, hogy ezek az urak támogatva és talán kényszerítve is hazájuk gazdáközönsége által, nem, vagy csak a legvégső szükségben engednek majd az állatjárványok behurczolása végett táplált aggodalmakból és csak rendkívüli nagy szükség esetén adják majd azt a tanácsot kormányaiknak, hogy a beviteli tilalom enyhíthetessék.

Ez a történetek után egészen természetes.

A ragadós száj- és körömfájás, a gümőkór, a sertésvész, sertéskolera és sertésorbáncz terjedésének meggátolását célzó tárgyalások folyamán az első napi határozat keretén belül — a tisztán tudományos részeitől eltekintve a fejtegetéseknek — minden határozat oda tendál, hogy az ismeretes állategészségügyi rendtartások, forgalmi korlátozások, szigorú zárlatok, fertőtlenítések stb. az egyes államokban egységes alapon rendeztessenek.

A ragadós száj- és körömfájás terjedése elleni intézkedésekre vonatkozó előadói javaslatban a teljes határozat proponált, mely *Hutyra* dr. közvetítő javaslata alapján lett oda módosítva, hogy csak a járványos terület zárassék ki a forgalomból.

Néhány évvel ezelőtt még azt a reményt tápláltuk, hogy ezzel a betegséggel szemben enyhítések lesznek a nemzetközi forgalomban és most csak kevésben mult, hogy a mostaninál még súlyosabb határozat nem jutott érvényre.

A gümőkór elleni védekezés szüksé-

gessége hangsúlyoztatott ugyan, de a módzatokra nézve a lehető legenyhébb feltételek állapították meg. A *sertésorbáncznál* a szokásos állategészségügyrendőri szabályok mellett a kötelező ojtás elrendelését, a *sertésvész* és *sertéskolera*nál pedig a beteg és fertőzés-gyanús állatok leölését és a vészes helyek, udvarok fertőtlenítését tartja célravezetőnek a kongresszus.

Mindezek külön-külön és együttvéve, nagyon helyesek, de a gazdára sem újat, sem könnyítést nem foglalnak magukban, sőt ellenkezőleg egyenesen rá utalják arra, hogy amit eddig elmulasztott, amit eddig tenni nem akart, akár tudatosan, akár tájékozatlanságból, azt most már a maga és a köz javára tegye meg.

Ez az, amiért mi ezen várva várt kongresszus elmúltával — melytől több, határozottabb és más irányú javaslatokat reméltünk — néhány szót még mondani akarunk.

Mi az elmondottak és a kongresszuson történetek után úgy látjuk, hogy állatkvitelünkkel válságos ponthoz jutottunk. Azok a remények, amelyek Németország fokozódó szükségleteiben találtak némi alapot, előttünk letűntek. Szarvasmarha-kivitelünk ugyan még fellendülhet némileg, ha az ediginél 2—4 frttal olcsóbban tudjuk qját előállítani a husnak, de sertéskivitelünk lehetetlennek látszik.

A szaktudósok és szaktanácsadók az államkormányokkal együtt csak járványmentes országokkal óhajtanak szóba állani s miután ilyenek nincsenek, a leghatározottabban ragaszkodnak önrendelkezési jogukhoz; nem akarnak a nemzetközi alapelvekről hallani sem, mert csak a teljes határozatban látják a kellő garanciát a járványos betegségek behurczolása ellen. Kár, hogy a kongresszus tovább nem ment és pályadíjat nem tűzött ki az első járványmentes ország részére. Azt mondom, hogy »kár«, pedig talán azt kellett volna mondanom: »szerencse«, mert hiszen még az a szegény is érhetett volna bennünket, hogy Románia, Szerbia vagy Bulgária vitte volna el előlünk azt a pályadíjat.

És ezt komolyan mondom, mert szinte lehetetlen, hogy az utóbbi 20—30 év oly eredménytelenül kívánta volna más helyen is a maga követelményeinek elismerését a nagyközönségtől, mint nálunk.

A járványos állati betegségek keletkezésének okai és módjai, terjedésének feltételei és mindazon egészségügyi szabályok, melyek útján ezen betegségek széthurczolását megakadályozhatnánk, nagyban és egészben ismeretesek. Törvényünk és rendeleteink ezen ismeretekre támaszkodva

lettek kidolgozva és kötelező erővel közreadva. Lapokban, népszerű előadások alkalmával mindezen ismeretek a legkiterjedtebb módon sokszor ismételve jutottak a nagy közönség tudomására, de azért egy lépéssel sem haladt állategészségügyünk a javulás útján előre.

Érthetetlen az a közöny, mely egész súlyával nehezedik erre az ügyre s mely azok előtt, kik állategészségügyi rendszertünk menetét közvetlen tapasztalat és megfigyelés útján ismerik, sokkal többnek látszik a közönytől; több ebben a »nem akarom«, »nem hiszem«, mint a »nem tudtam.«

A kanászbojtártól fel a hatóságok tejeig — tisztelet adassék a kivételeknek — majd cselekvőleg, majd hallgatólagosan sokkal többet tesznek az állategészségügyi szabályok kikerülése, mint megtartása érdekében. Gondoljunk csak kissé a minden nap ismétlődő eseményekre, szálljon csak magába minden gazda, így van-e, vagy nem?

Én azt mondom — mert bizonyítani is tudom — hogy így van és bátran felteszem a másik kérdést, hogy ilyen állapotok mellett vajjon várhatjuk-e hazánkban az állati járványok megszűnését, vagy csak enyhülését is?

Hosszu évek példája mutatja, hogy nem. A keleti marhavészt katonai karhatalom segítségével és óriási pénzáldozattal győztük le mindenkor és a teljes határozattal tartjuk távol; a ragadós tüdőlobot külön törvénnyel, kiterjesztett jogkörrel, milliókta menő áldozatokkal és az államhatalom latbavetésével négy-öt év alatt tudtuk csak csökkenteni és szörványossá tenni. A többi járványos betegségekkel pedig ott vagyunk a hol évek előtt voltunk; ezek időszakonként a természetes viszonyok kedvező, vagy kedvezőtlen hatásai alatt majd országos járvánnyá nőnek, majd néhány vármegyében huzzák meg magukat, hogy alkalmasabb időszakban újra szétterjedjenek.

Az alapvető intézkedéseknek, melyek után évek elteltével az állapotok javulásának következni kellene, sok helyen még csak nyomait sem látjuk, sőt a cselekvésre kész jó szándékot is hiába kutatjuk. És ezen a téren nincsen kivétel; egyesek, testületek, hatóságok egyaránt huzódoznak arra az útra lépni, a hol követ-köre, homökszemet-homökszemre rakosgatva öntudatosan járulna mindenki az óhajtott és égetően szükséges állapot megteremtéséhez. Ugy látszik mindenki azt hiszi, hogy majd eljön az magától az ő hozzá járulása nélkül is. Talán az égiek titkos hatalma, talán a kormány, talán a helyi hatóságok, talán mások, valakik, vagy valamik majd elhárítják a veszedelmet, az akadályt és élhetünk majd to-

Telephon: 198.

Solymosy és Társa betéti társaság.

Sürgönyök: **Gépgyár és Vasöntöde**

Solymosy gépgyár.

Kolozsvár.

Álló és fekvő gőzgépek, szivattyúk, sajtók
— **TELJES SZESZGYÁRI, MALOM ÉS TÉGLAGYÁRI BERENDEZÉSEK.** —

Gőzkazánok, Vízkerékek, Turbinák.

GAZDASÁGI GÉPEK: Cséplőgépek, Járgányok, Rosták, Tricnörök, Szecskavágók, Boronák, széna- és szőlőprések stb.

Fémöntvények. — Oszlopok. — Csigalépcsők. Külön osztály: **EKÉK.**

vább vigan baj és vesződés nélkül, mint régen hir szerint apáink, ósapáink stb. Bizonyos, hogy ez így jó lenne, ha lenne, de hát a csodák korszaka lejárt. Erős kéz, a rendszernek alapjában való megváltoztatása kell ide, még pedig gyorsan, mert a legerélyesebb cselekvés után is csak évek múltán várhatunk majd eredményt; igazit, olyat, a minőre hazánkban szükség van, csak akkor, ha a kanásztól a birtokosig, az utca végire állított őrtől a főispánokig más felfogással itélik, bírálják és hajtják végre az emberek az állategészségügyi rendszert szabályait.

J. L.

A kisgazdák érdekében.

Minden ország erőssége népeinek erősségében fekszik. A népek műveltsége alkotja az ország műveltségét; a polgárok jólléte és boldogsága adja a nemzet jóllétét és boldogságát. Hogy milyen mivelt, milyen nagy, milyen erős valamely ország, azt általánosságban igen könnyen meg lehet itélni az országot alkotó polgárok szellemi és anyagi viszonyaiból.

Magyarország fekvésénél éghajlatánál és mindenek fölött ország alkotó népének, a magyarnak természeti hajlamainál fogva a földművelő országok közé tartozik. Nem azt mondjuk ezzel, hogy a földművelés mellett az iparnak, kereskedelemnek, sőt a mesterségeknek, a művészeteknek is otthona ne lenne hazánkban: csupán azt akarjuk jelezni, hogy első sorban igenis a földművelésre vagyunk utalva, abból kell a megélhetési feltételek legnagyobb részét megszerezni.

S mégis csodálatos, hogy az ország zöme, a kisgazdák, a kisbirtokosok milyen hátra állanak a földművelésben, mennyire nem ismerik a módját, az útját annak, hogy miképpen lehet a kisbirtokot jövedelmezővé tenni, miképpen lehet kisebb körben is, nemcsak a megélhetési feltételeket biztosítani, hanem még bizonyos jövedelemre is szert tenni. Mert tagadhatatlan, hogy a magyar kisgazdák nagy része súlyosan küzd a megélhetési feltételeivel, alig győzi fedezni a napi kiadásait, arról meg éppen szó sem lehet, hogy valamit megtakarítson. Tagadhatatlan, hogy a magyar kisbirtokosok egy része igen gyors mértékben kerül idegen kézbe; és sajnálattal tapasztaljuk, hogy a mily mértékben szegényedik a nép, oly mértékben nő az elégtelenség és terjed a szocziáлизmus.

Én az okát ennek egyrészt abban találom, hogy a kisgazdák és éppen a gazdálkodással foglalkozó nép nem érti eléggé a földművelés mesterségét, nem ismeri az okszerű gazdálkodás módját és feltételeit.

Ennélfogva birtokát, állatait nem tudja úgy értékesíteni és jövedelmeztetni, mint az okszerű gazdálkodás ismeretének birtokában tudná. Igaz, hogy a magyar népben van bizonyos fokú csökönység, mondhatnám conservatív hajlam, mely szerint mindig egy megszokott nyomon halad, és e nyom az ősektől eredt gazdasági rendszer, vagy jobban mondva rendszertelenség; de az is bizonyos, hogy a magyar társadalom s az állam-kormány egészen a legújabb időkig mit sem tett arra nézve, hogy a népet felrzza egyhangúságából s felmutassa előtte a haladás útját. Nagy igazsága volt tehát annak az alföldi szocziálistának, ki azt mondotta, hogy az iskolában gyermekeinket megtanítják arra, hogy a róka és a farkas mivel él, de arról, hogy az embernek miből és hogyan kell megélni, nem tanulnak semmit; ne csodálkozzék tehát senki, ha a nép szocziálista lesz.

No de azon ósdi felfogás, hogy a parasztnak nem kell tudomány, már csakugyan idejét múlt és minden nappal közeledünk ahhoz, hogy igenis a néplelki szükségletét ki kell elégíteni és meg kell adni a módját annak, hogy a földműves osztály saját szakjában ne maradjon a sebesen repülő századok megett, hanem lépést tartson a haladó korrallal.

Az ébredésnek, vagyis a kisbirtokos osztály érdekei felkarolásának három jelére kívánok rámutatni, melyeket ha kellőképpen méltányolunk és jelentőségüket nem kicsinyeljük: egy hatalmas lökést adhatunk a kisgazdák előrehaladásának. E három tényező: *a gazdasági ismétlő iskolák felállítása; népszerű gazdasági előadások tartása; és a kisgazdák részére minta-gazdaságok berendezése.* Nem egészen új dolog egyik se, de a közelebbi idők szülötte levén, jó formán mindhárom: még egyik se ment át teljesen a néptudatba s így méltó, hogy megerősödésükért sikra szálljunk.

A gazdasági ismétlő iskolák felállítását a földművelésügyi miniszter ur kezdeményezte azon célból, hogy a 13—15 éves ismétlő fiúk és lányok tanuljanak minél többet arról, a mi után élniök kell. Nagyon helyes dolog volt; sokat is várunk ezektől, de csak úgy, ha a néppel megértjük azok célját és hivatását, t. i., hogy az intézmény mely hiányt pótol s szükségletet elégít ki. Nagy baj azonban az életbe léptetésnél az, hogy röktön kérjük az árát is a fenntartási költségekben. Ezt a nehézséget csak úgy lehet ellensúlyozni, ha a vezető közegek, a néptanítók és tanítónők mindent elkövetnek, hogy eredményt mutassanak fel és azon eredményből, hogy kedveltessék meg magát az intézményt is.

A nehézségektől azonban nem szabad visszarettenünk, még ha áldozatba kerülne is, sőt oda kell hatnunk, hogy minden faluban az ismétlő iskola gazdaságivá alakíttassék át, legyen az állami, községi, vagy felekezeti. Így aztán a szellemi magvakban az anyagi megerősödésnek magvait is elhintjük.

Annyival inkább kell tennünk, mert a gazdasági ismétlő iskolák kettős irányban hatnak a népre és pedig *elméleti* és *gyakorlati*. A mely még egy kis gazdasággal is foglalkozik, az éppen nagyon jól átviheti az elméleti igazságokat a gyakorlati életben a földművelés terén is. A gyümölcsészet és kertészet ágaiban pedig éppen nagy eredményeket mutathat fel s újabb meg újabb jövedelmi forrásoknak nyithatja meg csatornáit.

A népszerű gazdasági előadásoknak már egészen elméleti irányuk van. De azért nagyon szívesen meghallgatja a nép ezeket is, főleg téli időben, mikor a külső munka szünetel. Tapasztalásból mondhatom, hogy rendkívüli érdeklődéssel hallgatták ily irányu fejtegetéseimet, holott én csupán a figyelmet akartam felhívni és nem bocsátkoztam szakszerű fejtegetésekbe. Ne mulassza el ezért egyetlen gazdasági egylet se ilyen előadásokat tartani és ne maradjon ki e jótéteményből lehetőleg egyetlen falut se, mert ezzel igen nagyot lendíthetünk a kisgazdák helyzetén.

Legtöbb eredményt várnék azonban mégis a *minta gazdaságok* beállításától, mert itt már a gyakorlat által, kézzel foghatólag, győződhetik meg a tudomány értékesítéséről a gazdaságban. A minta-gazdaságok ügye és felkarolása is a földművelésügyi miniszter érdeme. Igaz, hogy ez a dolog nagyon költséges, mert arról van szó, hogy vidékenként egyes kisgazdákat nemcsak gazdasági felszereléssel, gépekkel, ekével stb. lássa el az állam, hanem még apa és anyaállatokat adjon. Az erdélyi részekben ilyen minta-gazdaság még csupán 3—4 van s az egész országban sincs több 20—25-nél, de nagyon is óhajtható volna, hogy legalább minden járásba egy-egy beállíttassék, mert ennek bizonyára igen nagy eredmény lenne a kisgazdákra nézve.

Tehát, hogy Magyarország ez idő szerint még nem versenyezhet a földművelés terén nyugattal: annak okát abban látjuk, hogy a magyar kisbirtokos osztály még nincsen amaz előismeretek birtokában, melyek az okszerű gazdálkodáshoz megkívántatnak. Arra kell tehát törekednünk, hogy a kisbirtokos osztálynak adjuk meg az okszerű gazdálkodás előfeltételeit s ha ezt megadtuk, szemmel láthatólag erősödni fog a nép, szaporodni fog a magyar birtok,

A Zalatnai kénkovandó ipar részvénytársaság

Brassói kén- és mütrágya-gyára ajánlja legjobb minőségű mindennemű mütrágyáit

a t. ez. gazdaközönség figyelmébe. — 100 q.-án alóli megrendelést legcélszerűbb az „Erd. Gazd. Egylet“ raktárához intézni. —

Arajánlatokkal készséggel szolgál a **KÖZPONTI IRODA BUDAPEST, IV. ker., Bécsi-utca 5. szám.** (11)

mert erős meggyőződésünk az, hogy az anyagi nagyságnak egyedüli és erős alapja a szellemi nagyság!

Vajda Ferencz

A zöldtrágyázásról.

(Külföldi s hazai tapasztalatok nyomán.)

II.*

A zöldtrágyául használt növényektől megköveteljük, hogy azok viszonyaink között biztosan megteremjenek; gyökereik az altalajba is mélyen lenyuljanak, hogy onnan a nyers tápanyagokat fölvehessék; gyorsan nőjenek, nehogy tenyészidejük hosszú volta miatt a gazdasági munkák, szántás, vetés késsenek; nagy tömeget szolgáltatassanak, hogy humusz és kész tápanyagokkal a talajt kellőképp gazdagíthassák; a talajt jól beárnyékolják; a magvak drága ne legyen, nehogy a trágyázás e módja sokba kerüljön, — annál is inkább, mivel a maggal takarékoskodni éppen nem szabad; végül pedig, hogy a levegő nitrogénjét lekötni képesek legyenek.

A talajok változó összetétele, az időjárás különféleségei szerint más és más pillangós növények jönnek tekintetbe: homoktalajon más növények használandók, mint a kötött agyagtalajokon.

A homoktalajokon alkalmazható a sárga csillagfűt és a seradella. Mindkettő gyorsan fejlődik, nagy tömeget szolgáltat. Magyarországon azonban e két növény nem igen természetik, mivel azt vélik felőlük, hogy klímánk száraz volta miatt nem adnak kielégítő terméseket.

Ez így állhat a seradellára nézve, azonban a sárga csillagfűt termése kielégítőnek mondható az eddigi tapasztalatok szerint. — Ugyanigy jól terem a kék csillagfűt is, csak hogy ez a meszesebb talajokon alkalmazandó.

A bükköny, különösen a szőszös bükköny, biborhere, nyulzapuka szintén homoktalajokra valók. A szőszös bükköny a homoktalajokon szépen diszlik, a telet jól kibírja, a biborhere és nyulzapuka csak akkor alkalmazható zöldtrágyául, ha az idő nem sürget s leszántásukkal a következő év április—májusig várhatunk, mivel ezeknek tenyészidejük hosszabb lévén, különben nem adnak elegendő mennyiségű tömeget. A biborhere a telet nem bírja oly jól ki, mint a nyulzapuka, de nagyobb tömeget szolgáltat; a nyulzapuka a meszes talajra, különösen márgára nagyon alkalmas.

A középkötött talajokon a legtöbb pillangós növény jól fejlődik, ide könnyen található alkalmas növény. A csillagfűt, közönséges és szőszös bükköny, borsó (őszi és tavaszi), vöröshere s ha a talaj mészen nem szűkölködik, a biborhere is szépen diszlik.

A kötött agyagtalajon már nem minden pillangós sikerül; ide a borsó, bükköny, vörös és svédhere, ugyszintén a kék csillagfűt és biborhere vethető.

A kísérletek, több évi tapasztalat van hivatalosan különben kijelölni azon növényeket, melyek valamely gazdaság talajához, a fenálló gazdálkodási rendszerhez leginkább lesznek alkalmazhatók.

Figyelemmel kell lenni a zöldtrágyául használt növények tenyészidejére. Nem közömbös ugyanis, hogy ezen növényeknek mily hosszú időre van szükségük az elvétési idejüktől azon időig, míg azok a legnagyobb tömeget adják, a míg legcélszerűbben leszántathatók lesznek, vagyis hogy mennyi idővel rendelkezünk a zöldtrágyát megelőző növény letakarulása s az utána elvetendő növény elvetése között. Minél rövidebb ezen időköz ugyanis, természetesen annál gyorsabban fejlődő növényeket kell kiválasztanunk.

Ha kellő kísérletek után a zöldtrágyának használandó növényeket már kiválasztottuk,

Előző cikket l. a 30. sz.-ban.

Szerk.

vagy kísérlet czéljából vetjük el az illető pillangós növényt, akkor tekintjük főszabálynak, hogy azt minél sűrűbben vessük el, még sűrűbben; mintha takarmánynak kívánók termelni; mert egyrészt nagyobb alászántható tömeget kapunk, tehát a célt is jobban elérjük, másrészt a talajunk is meg lesz őrizve attól, hogy a gyomok rajta elszaporodjanak.

A zöldtrágyának szánt növények különböző módon vethetők, — a vetés a gazdaság üzemszerint alkalmazható.

Legegyszerűbben járhatni el az ugart tartó gazdaságokban. Itt ugyanis az ugart egyszerűen bevetjük az illető pillangós növényvel, melynek elegendő ideje marad azon kifejlődésre, mely leszántására legcélszerűbb.

Ott azonban, hol az ugar tartása már kiküszöböltetett, a zöldtrágya alkalmazása is más. Lehet ugyanis a főnövényvel együtt vagy később közéje vetve; — vagy pedig a termés letakarulása után vetni el a zöldtrágyául kiválasztott növény magvat.

Ezen eljárás közül az első, vagyis a főnövényvel együtt, akár valamivel később való elvetése a kiválasztott pillangósok magvainak, az egyszerűbb eljárás, a mennyiben így járva el, a zöldtrágya miatt nem kell a talajt külön megszántani, ami a gazdaságokban, hol a fogatos erő éppen a behordás idejében el van foglalva amugy is, nagyon számításba jön, későbbre halasztani pedig nem szabad, mivel akkor az illető pillangós növénynek nem marad a kifejlődésre kellő ideje s e miatt nem lesz képes a kellő tömeget szolgáltatni. Azonban a főnövényvel való vetés csak azon nitrogén gyűjtő növényekkel lehetséges, melyek a beárnyékolást jól tűrik, növekedésük nem oly gyors, hogy a védőnövénynek ártalmára válljanak s midőn a főnövény a talajról lekerül, őszig elegendő tömeget képesek szolgáltatni s végül, hogy hegyeiknek levágása ne hátráltassa későbbi gyors növekedésüket. Ezen követelményeknek teljesen megfelelő növényünk nincs még s a vöröshere is csak nedves időjárásban sikerül annyira, hogy ha nem is nagy, de kielégítő mennyiségű tömeget ad. A somkoró (bokharai vagy óriáshere) jól tűri ugyan a beárnyékolást, nagy tömeget is szolgáltat, de két hátrányos tulajdonsággal bír. Ha fejlődésére kedvez az idő, a főnövényt könnyen elnyomhatja s szívós gyökerei a leszántás által nem száradnak ki, nem pusztulnak el s e miatt az utána vetett növényt könnyen elgyomosíthatja.

Németországban azon eljárással élnek, hogy a kalászosok, — leginkább rozs közé, — midőn azok már fejlődésük bizonyos szakát elérték, legtöbbször midőn azok fejüket kezdik hányni, kézzel elszórják a csillagfűt, borsó, seradella stb. magvait, melyek, ha kedvező az időjárás, t. i. ha elegendő nedvességet kapnak, kicsiréznek s kellőleg meg is nőnek. A csillagfűt, közönséges bükköny, borsó azonban a hegyeiknek levágását megsínylik s ez pedig honi szokásaink szerint, hol a magas tarló nem szokásos, majdnem elkerülhetetlen. A szőszös bükköny, seradella e célra inkább ajánlatos. A seradella rendszerint korábban, ápril—május hóban vethető, a midőn esetleg, ha a főnövény nem nagyon magas, be is boronálható. Ezen beboronálás egyrészt a főnövénynek is hasznára válik, másrészt a seradella magvait is kedvező körülmények közé hozza.

Legjobb eljárás azonban az, ha a tarló a főnövény lekerülte után feltöretik és ezen feltört tarlóba vettetik a zöldtrágyának szánt növény magva. Tarlótörésbe vetett zöldtrágya növényeink biztosabban és jobban fejlődnek, mint a védőnövényvel vetettek, a gyomok nem szaporodhatnak el s a zöldtrágyául szolgáló növények kiválasztása is jóval könnyebb, mert itt a főnövény beárnyékolása s a trágya növény hegyei lecsipkedéseinek rossz hatásaitól mentve vagyunk.

Ezen eljárás azonban nem mindig vihető keresztül, — mivel éppen akkor, midőn a tarlót törni s a zöldtrágya növények magvait vetni kellene, a gazdaság iga-ereje is leginkább el van foglalva. Mindazonáltal ezen mód a legajánlatosabb, — mivel ezen eljárás alkalmával a földünk legalább két szántást, tarlótörést és azon szántást kapja meg, a melylyel a zöldtrágyát alászántjuk. Ez pedig nem lényegtelen dolog. A középkötött vagy kötött talajok csak többszöri szántás által hozhatók oly állapotba, hogy azoknak a kellő porhanyóságuk, mely pedig a növények diszléséhez megkívánatik, *létesüljön*. Igaz ugyan, hogy a sűrűn vetett és termelt pillangósok alatt a talaj meglehetősen beérik s gyökereik is porhanyítólag hatnak a talajra, de azért mégsem közömbös az, ha egygyel többet vagy kevesebbet szánthatunk talajunkon. Ott azonban, hol az annyira kívánatos tarló törésbe vetés nem vihető keresztül, segíthetünk más módon is. Ha a védőnövényvel, vagy esetleg akár a tarlótörésbe vetett zöldtrágya alkalmazásánál egy vagy több szántást megtakarítunk, illetve elhagyunk, fordítsuk azt azon földek jobb megművelésére, melyek ép azon időben nem részesülnek zöldtrágyázásban. Ezáltal elkerülhetjük, hogy talajunk egy idő múlva kedvezőtlen physical állapotba kerüljenek és hogy elgyomosodjanak.

A zöldtrágyázásnál főtörekvésünk mindig az, hogy minél nagyobb tömeget szánthassunk alá; — a nagy tömeg alászántása azonban nehézségekkel van egybekötve. Legkönnyebben eszközölhető a leszántás tavasszal, a mikor minél előbb hajtandó végre.

Télen át veszteség ugyan nem történik a trágya anyagában, mindazonáltal középkötött vagy kötött talajon határozottan rossz a tavaszi leszántást alkalmazni, mert ezáltal talajunk az őszi, mély szántás hatása alól kivonatik s ennek káros befolyása el nem marad.

Legcélszerűbb, ha ősszel, midőn a dér vagy gyenge fagy már a zöldtrágyát a földre fektette, szántjuk alá. A zöldtrágya növénynek így elég ideje marad a kifejlődésére s kisebb hidegben nem fagy a növényzettel sűrűn borított talaj annyira át, hogy a szántást megakadályozná, vagy lényegesen megnehezítené.

A különböző növények nehezebben vagy könnyebben szánthatók alá. A bükköny szálai összekuszálódnak, az eke munkáját nagyon megnehezítik; a borsó valamivel könnyebben hozhatók a föld alá. A leszántást lényegesen megkönnyíti, ha nehéz, lehetőleg gyűrűs hengerrel a földre lesz terítve a zöldtrágya s ha jól dolgozó ekét használunk. A zöldtrágya-tömeg lekasználása sem nem szükséges, sem nem hasznos. Ha a vizenyős, kövér szálak jól lehengereztettek, vagy a fagy által a földre lettek fektetve, könnyebben szánthatók alá, mintha le lennének kaszálva. A hol mégis le lesznek kaszálva, ott ügyelni kell arra, hogy a legnagyobb fejlődöttségükben, de még elég korán legyenek leszántva s a barázdákba egyenletesen szétosztva borítottassanak a földdel be.

A zöldtrágya után sok növény szépen sikerül, úgy az őszi, mint a tavasziak. Bár a zöldtrágya hatása korántsem annyira veszedelmes a gabonafélék megdőlésére, mint az istállótrágya, mégis legjobb azon növényeket vetni utána, a melyeket különben friss istállótrágyás földbe szoktunk vetni. Ilyenek a repce, tengeri, czirok, dinnye, mák, napraforgó stb. A repce különösen figyelembe jöhet azon gazdaságokban, hol azt ugarba vetik, mert itt a zöldtrágya növény kellő kifejlődésére, leszántására mindig van elegendő idő is, akár tavasszal, akár már ősszel lett a trágya növény elvetve. Takarmányrépa, — burgonya, csalánadé szintén sikeresen vethető utána, de nem minden esetben lesz a gazdának szüksége zöldtrágyázás mellett a takarmányra s azért ritkán termeltetik utána takarmányféle.

Tekintettel arra, hogy a zöldtrágya nitrogénje nem oly könnyen válik a növények által felvehetővé, mint az istálló-trágya által adott nitrogén és e miatt nem is indítja a növényeket olyannyira tulbuja fejlődésre, nagyon jól sikerülnek a zöldtrágya után a burgonya, ugyisintén a gabonatelek is, kivált ha annak idején a sarlózást vagy a gyenge legettetést, mint a megdülést ellensúlyozó orvosságot használjuk.

A dohány nem igen látszik háládatosnak a zöldtrágya iránt; a cukorrépa pedig here után nem szokott sikerülni, miut azt a tapasztalat mutatja s ép ezek a közvetlen nem is ajánlható.

Mindenesetre leginkább ajánlható a zöldtrágya azon tavasziak alá, kivált ha a talaj az őszi mély szántást nem okvetlen igényli, melyek később vettettek; így a tengeri alá, melynek mennél több nitrogén áll rendelkezésére, annál jobban sikerül s az ily későbbben vetendő tavasziak elegendő időt engednek, hogy az ősszel vagy tavasszal fejlődő zöldtrágya növények nagyobb tömeget hozhassanak, továbbá oly pillangósok felhasználását is lehetővé teszik, melyek ősszel nem adnak nagy tömeget, de tavasszal erősebb növekedésnek indulnak s ekkor azután a kellő tömeget szolgáltatják.

A pillangós virágú növényekkel való zöldtrágyázás jelentősége kétségtelen s ennélfogva ismernünk kell azon tényezőket, melyek által a trágyául használandó leguminosák jobb fejlődésnek indíthatók s ezáltal kepesek lesznek minél nagyobb tömeget bocsátani az alászántásra. Ilyen eszközök a talajnak a lehetőségig jó megmunkálása s az esetleges ápoláson kívül a talajoltás és a műtrágyák alkalmazása. Lássuk először is a talajoltást.

Már kezdetben érintve volt, hogy a pillangós virágúak a levegő szabad nitrogénjét képesek céljaikra épügy felhasználni, mint a talajban levő nitrogén vegyekből származót. Hogyan és miképen történik mindez? a legkülönbözőbb nézetek uralkodtak, de bizonyosat csak újabban, 1885-ben Hellriegel és Willfahrt mondhattak, kiknek vizsgálataik után sikerült a rejtélyt megoldaniok. Vizsgálataik eredménye a következőkben fejezhető ki.

A pillangós virágúak gyökereiben majdnem állandóan találhatunk bizonyos, bütyök alakú képződményeket, melyek nem a gyökerek elváltozásai, hanem egy hasadó gomba infectiója által létrejövő szervezetek, mely gomba közönségesen *Bacillus radicicola*-nak, másképp *rhisobium leguminosarum*-nak is nevezetik s ezek a parenchym szövetekben szaporodnak. Nobbe és Hiltner szerint ezen gombák nagy mennyiségű protein felhalmozása mellett bakteroidákká alakulnak át, melyek a növények által teljesen feloldhatók, a nitrogén felvehető lesz és ezen bakteroidokban levő nitrogén tömeget használja föl a növény a céljaira.

Stoklása szerint legújabban, a szabad nitrogént a levelek veszik fel, de hogy ez megtörténhessék, egy anyagra, az enzimre van szükség, melyet ezen bakteriumok választanak ki s mely anyag a levél protoplazmáját ingerli az elementaris nitrogén felvételére.

A gomba-kamrák, a melyek a gyökér gumóiban fordulnak elő, a növény vegetációjának végén teljesen üresek, a bakteroidák feloldattak! Mindamellott merad még elegendő mennyiség belőlük, melyeket a növény nem degenerált, nem használt, nem oldhatott föl s ezek úgy alakjukat, mint szaporodó képességüket megtartva, a gyökerek elkorhadása után a talajban maradnak és a későbbben vetett, vagy növekedő leguminosákat újlag inficiálhatják.

Ezen gombák jelentőségét Hellriegel felismerve, ki is mutatta, hogy nitrogén-szegény vagy nitrogénmentes talajban azon pillangós növények, melyek gyökereiben ezen gubacszerű gumók hiányzanak, csak nyomoruságosan vagy épen nem fejlődtek s ugyan azon talajban, ha a gombák jelen voltak, bár kezdetben

rosszul, de a mint gyökereiken a gombák felléptek, egész normalisan növekedtek.

A gombák hatása az egészen nitrogénmentes talajban mutatkozik, hol a leguminosák ép úgy nem fejlődhetnek, mint a többi, nem pillangós virágú növények. A nitrogéntartalmu talajon épúgy nő a pillangós a gomba nélkül is, mint ha a gombák jelen vannak. Azonban a nitrogénmentes talajon ha a gombák jelen vannak, képes a pillangós virágú növény megélni és kellőképp vegetálni.

Mint hogy azonban a talaj ritkán van kellő mennyiségű nitrogénnel ellátva s a pillangósak szerepe ép a szabad nitrogén felvétele és lekötése által lesz annyira fontos, Nobbe és Hiltner eszközöket kerestek, hogy a gombákat oly talajokon is elterjessék, a hol eddig elé azok elő nem fordultak. Kísérleteiket akkép hajtották végre kezdetben, hogy oly helyről, hol az előtt a pillangós növények valamelyike hosszabb ideig termeltetett s annak gyökereiben a bakteriumok már tenyészték, földet hordattak át az inficiálatlan, bakteriummentes talajra, abban a reményben, hogy az áthozott földben bizonyára lesznek bakteriumok, melyek elszaporodnak s a pillangós virágúak táplálkozását, illetve nitrogén felvételét elősegítik.

Ezen eljárás hátrányai azonban csakhamar szembe ötlöttek. A nagyobb tömegű föld kiásása, szállítása s elszórása nagy nehézségeket okozott s mindamellott még azt sem lehetett bizonyosan tudni, hogy valjon került-e az átvitt földdel elegendő bakterium a inficiálandó talajba? Sok esetben pedig az időjárás is akadályozta a föld átvitelét, különösen a szétosztását, mely esős időjárásban lehetetlen, de máskor is igen fáradságos és költséges eljárás volt.

Egyszerűsítették tehát az egész eljárást az által, hogy sikerült nekik a bakteriumok tiszta tenyésztését gelatinán előállítani s ezen kultúrákat használták föl a további kísérletekre.

A kísérleteknek az eredménye nagyon különböző. Hiltner, Nobbe, Stoklása először is edénykísérleteket végeztek; ugyanis edényeket töltöttek meg bakteriummentes földdel, melyet azon felül még sterilizáltak is és melyben nitrogén nem volt. Itt a beoltás hatása kedvezőnek mutatkozott. A többi kísérletezők edénykísérletei is, többé-kevésbé, de mind kedvező eredménnyel végződén, a szabad talajon próbálták ki a talajoltás hatását, azonban ezek nem mutatták a kedvező hatást oly mértékben, mint azt várni lehetett volna az edénykísérletek után, különösen pedig nem az olyan talajokon, melyeken a viszonyok a pillangósok termelésének amúgy is kedvezők voltak, bár a *Bacillus radicicola* nem is volt jelen.

Tiltscher Gyula.

Állatok gümőkórja.

(Görvélykór, Francziakórság, Gyöngykór).

I.

Állatoknál előforduló gümőkór okozója a bac. tuberculosis. Jelenléte különböző fajú állatok gümőkórosan elváltozott szerveiken kimutatható volt. Alábbiakban kiválóan azokra fogjuk kiterjeszteni figyelmünket, a melyek mint házi állatok ismeretesek és ezek közül első sorban azokat vesszük szemügyre, amelyeknek husa- illetve termékei emberi eledélül szolgálnak.

1. A *szarvasmarha* gümőkórja a legrégebb idők óta ismeretes. Tudomása volt a legrégebb népek arról, hogy a szarvasmarha gyöngykórja egy embernél hasonló tünetekkel mutatókozó betegséggel rokonbántalmu. Mózes törvényeiben (2. k. 22. f. 8. v.) említett „sorvadás” és a Talmud—Mischual és Gamarában (III. illetve V. század Kr. u.) található Kandi és „Timari” kifejezések s előzőleg Columella (40. Kr. u.) által „ulceratio pulmonis”-sel megjelölt betegség alatt, a szarvasmarha tuberkulosisát kell értenünk. Az arabis Rabbinus

Jsaak és Alfaxi, a zsidók orvosa Maimonideo (X—XXII-ik század és a francia orvos Raschi (1105) behatóan ismerték a gümőkört. A Schulschau Aruchban foglalt szabályzatok (XVI. század) szintén arra engednek következtetni, hogy a gyöngykór tüneteivel akkoriban tisztában voltak, annyival inkább, mivel egyes népek eyyháztörvényei pl. a frankoké szabályozzák (IX. század) gyöngykórban szenvedő szarvasmarhák sertések husának élvezetét és a XIII. s XIV. század a gyöngykört a szavatossági hibák közé sorolja, mely a poroszok törvényében „Francziakórság” Cuntria polgári törvénykönyvében „mirigykór” elnevezés alatt a francziák intézkedéseiben (1888.) mint a „szarvasmarhák tüdővész”-e talál felvételt.

A szarvasmarhák gümőkórja igen elterjedt betegség; minden államban honol és leginkább városok környékén, élénk állatforgalmi helyeken és a tenyésztés magaslatán álló állományokban, míg a kereskedelem és a közlekedéstől elzárt vidékeken, így Sicilia és Islandban, Észak-Afrikában stb. (Chizoli, Korhe, Texier) alig, vagy egyáltalában nem fordul elő.

Európa államaiban is észleltetett, hogy a közlekedéstől elszigetelt helyeken sokkal ritkábbak a gümőkóros esetek, mint ott, a hol a kereskedelem és állatforgalom kifejezettebb.

Ebből következik, hogy a gümőkór elterjedésére vonatkozó adatok a helyi viszonyokhoz mérten igen változóak, minélfogva a megbetegedési % 2—80 között ingadozik.

Poroszország közbüvóhídi adatai szerint gümőkórosnak találtatott 1893. évben 695,851 felnőtt szarvasmarha közül 62,312 drb. = 8.90%; Berlin vágóhidján 15.0%-ra növekedett a % aránya; Magdeburgban 17.50%-ot tett ki. Ugyanezen évben Szászországban levágott 69,164 drb. szarvasmarha közül 12630 drb. = 18.26% volt gümőkóros. Kopenhágában 17.70%-kra állapított meg; Mailandban pedig a 10%-ot túlhaladta a gümőkóros esetek száma, míg Amsterdam és Moskvában 5.5%-ot jeleztek.

Nagybritanniában is eléggé elterjedt e bántalom: 1891-ben tüdővész irtása céljából levágott különböző koru 10269 drb. szarvasmarhából 1260 = 12.5%-nál konstátáltatott; 1892. ugyancsak előbbi okból levágattak közül 805 drb. = 22.3%-al jeleztetett a betegek száma.

Hogy a gümőkór évről-évre terjed és az esetek száma mindinkább nagyobb arányokat ölt, azt bizonyítják Hengu összehasonlító jegyzetei. 1896. évben 26 városban gyűjtött adatokból: 25,145 drb. levágott ökörből 6115 drb. = 24.31% (95 = 19.2%); 39,493 drb. levágott tehénből 12,832 drb. = 32.49% (95 = 25.9%); 18,149 drb. levágott bikából 3,811 drb. = 20.99% (95 = 15.7%); 201,643 drb. levágott borjuból 503 drb. = 0.24% (95 = 0.18%) volt beteg. Lipcse vágóhidján levágott szarvasmarhából pedig

1890-ben	22.32%	találtatott	betegnek
1891-ben	26.91%	"	"
1892-ben	27.12%	"	"
1893-ban	28.14%	"	"
1894-ben	29.44%	"	"

A berlini vágóhidon 1891-ben észlelt 12% —1894-ben 15.1%-ra; a sverini vágóhidon 1886-ban észlelt 10.7%—1893-ben 35%-ra emelkedett.

Mint hogy felsorolt adatok kizárólag a vágóhídi forgalomban észlelt számadatokat tüntetnek fel és oda könnyen érthető csak oly állatok kerülnek, a melyeket az illető tulajdonosok, kereskedők, mészárosok egészségnek tartanak és így a gümőkór jeleit már külsőleg is eláruló szarvasmarhák felhajtása a rendezett huslátással bíró vágóhidakon mellőztetik, sokkal tágabb határok között mozog, illetőleg nagyobb számot tüntet fel a gazdasági üzemből használt szarvasmarhák százaléka, mit a következő adatok élénken illusztrálnak.

Első helyen érdemelnek említést Bang Dánia hírneves tanára által közölt adatok:

E század kezdetén ismeretlen volt a gümőkór Dániában; 1870-ben lépett fel először, a midőn Schleswig Holsteinből hurczoltatott be oda tenyésztő állatokkal a baj. Tulajdonképeni elterjedése azonban 1880-ban Shorthornnak számos bevitelével veszi kezdetét és az időtől annyira nőtt a betegek száma, hogy 1893-ban a kopenhágai vágóhidon már 17%-ot jegyeztek. 1895-ben 1972 udvarban levő 53,303 drb. szarvasmarhán végzett tuberkulin-kezelés eredménye szerint egészségesnek találtatott, vagyis nem reagált 32,636 = 61.3% és reagált, vagyis gümőkórosnak nyilvánítottatott 26 665 = 38.7%.

Nocard franciaország szarvasmarha-állományának $\frac{2}{3}$ - $\frac{3}{4}$ -ét gümőkórosnak tartja, a mennyiben kedvező hygienikus viszonyok között levő és jól tartott szarvasmarha-állományban nem egy esetben 70-75%-nál gümőkórt állapított meg. Hasonló eredményre jutott Ebes is: Szászországban tuberkulin ojtások alapján 78.5%-ban konstatált gümőkórt. Ausztriára vonatkozólag hiányosak az adatok és Magyarországon azok gyűjtése folyamatban van. Az eddigi észlelések szerint mintegy 5%-ra tehető hazánkban a gümőkóros esetek száma.

A különböző fajtákat tekintve, gyakoribb a gümőkór a lapály-, mint a hegyi fajoknál, mi utóbbiak erősebb testalkatával hozható egyesek szerint kapcsolatba, valószínű azonban, hogy a szabadban való tartózkodásnak és azon körülménynek tulajdonítható, hogy a gümőkór nagyobb elterjedésben közöttük nem lép fel, hogy szoroson egymással nem érintkeznek, míg istállóban tartott állatoknál felemelt okoknál fogva a kár egy állatról a másikra könnyen átragadhat.

Statisztikai adatokkal beigazoltatott az is, hogy tehéneknél feltűnően nagyobb a megbetegedési %, mint bikák és ökrökénél.

Szászország 20 városában 1893-ban levágott:

16,128 bika közül	1917 = 12.07%
23,851 ökör „	3457 = 14.21%
28,784 tehén „	7175 = 24.92%

volt beteg.

Ugyancsak Szászországban 1896. évben levágott: 25,445 ökör közül 6115 = 24.31% (1895 = 19.2%); 18,149 bika közül 3811 = 28.99% (1895. = 15.7%); 39,493 tehén közül 12832 = 32.49% (1895 = 25.9%); 201,643 borjú közül 503 = 0.24% (1895. = 0.18%) találtatott gümőkórosnak

Ezen és a következő adatokból kitűnik továbbá az is, hogy idősebb állatok között elterjedtebb a baj, mint fiataloknál.

A németországi egészségügyi kivétel 1888-1889 évben:

6 éven felüli szarvasmarhák között	55%-ot
3-6 éveseknél	35%-ot
1-3 „	11%-ot
1 éven alóliaknál	1%-ot
és 6 hónapon alóliaknál	0.4-0.1%-ot

talált gümőkórosnak.

Szászország 25 városában 1895. évben levágott 78,459 felnőtt szarvasmarhából 16 911 = 21.5% találtatott betegnek, míg 188,509 borjuból csak 394 = 0.18% volt gümőkóros.

Ha az előbbieken közölt megbetegedési %-okat egymással szembe állítjuk, arra jutunk, hogy 100 gümőkóros tehenre mintegy 22.3% ökör, 8.2% bika és 0.8% borjú esik.

Világosan kitűnik tehát felsoroltakból, hogy a gümőkóros állatok száma az állatok korával nő; minél több idő telik el tehát a fertőzés lehetőségére, annál nagyobb elterjedésben találjuk a bántalmat állataink között. Hogy fiatal borjúknál oly ritkán kerül észlelés alá, főleg onnan ered, hogy gümőkóros állatok magzatai idő előtt születnek, elvetéltnek.

Grösz Emil.

KISEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

A télen viritó rezeda. Hogy télen a szobában is élvezhessük a rezeda felséges illatát, legajánlatosabb a következő tenyésztési módot alkalmazni: Augusztus második felében kell vetni a magot 8-10 cm nyi átméretű cserepekbe, a melyeket könnyű homokos földdel töltünk meg; hogy azonban a mag ne jusson nagyon mélyen a földbe (mert ez hátráltatja a kikelését), a cserepeket majdnem szinig töltjük meg földdel s aztán így vetünk egy-egy cserepbe 6-8 szem magot egyenlő távolságra egymástól; majd aztán egy kevés földet szórunk a magra, hogy az be legyen takarva s így azt egy másik cserep fenekével lenyomkodjuk, hogy a mag jobban hozzá tapadjon a földhöz. A cserepeket aztán egy zártabb, sötétebb helyre rakjuk, a hol naponként mérsékeltent megöntözzük a veteményt, hogy így a nedvesség állandóbb legyen s a magvak hamarabb kikeljenek. Ugy 8-10 nap múlva szokott a rezeda magja kikelni, mely után a cserepeket világosabb helyre visszük, a hol is a kikelt plánták fokozatos öntözés mellett mihamarabb gyors növekedésnek indulnak. Nagyobb mennyiségnél az üvegházban közel az ablakhoz, kisebb mennyiségnél pedig a szoba ablakában van a legjobb helye a rezedának, a hol kedvező körülmények között december első felében már virágozni kezdenek. A rezedaféleségek között a legjobb válfajta a téli virágoztatásra a R. Machet, melynek alacsony növekedő tulajdonsága van s nagy, erős illatu virágzata szokott lenni.

Csérer Gyula.

A veteménynek egyetlen igazán olcsó és a legtöbb fajnál beváló eltevési mód a szárítás. A veteménynek szárítása azonban úgy kell történnék, hogy a nagy víztartalom, a mely egyes fajoknál 70-90%-ot is kitev, oly módon távolíttassék el, hogy a többi anyag-tartalom, főleg az izzó adók s a szin megmaradjon. Ezt természetesen csak megfelelő szárítóknál lehet elérni, hol a kellően előkészített vetemény fölött forró levegő áramlik tova s lehetővé van téve, hogy a nedvesség gyorsan eltávozzék. Sütőkemencében nem lehet jól szárítani veteményeket, mert előbb minden megsülne. A szárított vetemény használatánál figyelembe veendő, hogy előbb pár óráig hideg vízben kell áztatni, hogy eredeti víztartalmukat ismét felvehessék. A közöletlen megfőzéssel elvesztenék ízüket s szívósak maradnának.

A legjobb tolltisztító. A legjobb és legolcsóbb tolltisztító, mely a gazdának is mindig keze ügyében van, a nyers burgonya. Ha a réztollra vastagon rászáradt a tinta, úgy, imi már alig lehet vele, szurjuk többször nyers burgonyába és olyan lesz a toll, mintha egész új lenne.

Finomra őrölt kén vagy kénvirág? A kénlisztet a megömlesztett kén megőrlése útján nyerik, a kénvirágot az által, hogy a kénvirágot nagy kamrákba vezetik. Mivel a kénvirág is rendkívül finom por s nem sokkal grágább, mint a kénliszt, az a kérdés merült föl, hogy a lisztharmat ellen melyik használható előnyösebben. A kísérletek azt bizonyítják, hogy a kénliszt hatásosabb, mint a kénvirág. Jóllehet ugyanaz az anyag mindkettő, mégis vegyileg nagy különbség van közöttük, mint dr. Nessler írja, mert a kénliszt szénkéneben oldódik, míg a kénvirág nem feltehetjük tehát, hogy a kénvirág vegyileg kevésbé hatékony, mint a kénliszt s így a lisztharmatnál is kevésbé erélyesen hat, mint a kénliszt.

Az állatok égési sebeit enyhőbb esetekben állandóan kell mosni hideg vízzel, melynél jobb azonban az olomvíz. Súlyosabb esetekben okvetlen állatorvost kell hívni. Addig is, amíg az orvos megérkezik, a nagyobb hólyagokat óvatosan meg kell nyifni s $2\frac{1}{2}$ r. hideg víz s 1 r. lenolajból álló keverékkel kell borogatni.

Kell-e a tyukoknak jó tápláló eledel? Minden tyuk petefészkeben 600-800 pete van, melyet élete folyamán lerak. Minél gyorsabban fejlődnek ezek a peték ki, azaz tehát minél gyorsabb egymásutánban tojik a tyuk, annál jövedelmezőbb a tyukászat. A jó táplálkozás természetesen siettetni a peték fejlődését. Egy jól tartott tyuk évente egész 150-t tojik, míg a soványan táplált csak 80-100-at. A jól táplált tyuk tehát 4-4 éves korában már mind lerakta peteit, míg a rosszul tápláltnak 6-7 évre van szüksége.

A kukorica és derceze feletetésénél óvatossá kell lenni, mert a tengerin könnyen képződik penész s a vásárolt dercezeben gyakran fordulnak elő ártalmas anyagok. A mérgezési tünetek abban nyilvánulnak, hogy a tyukok erőtlennül ülnek egy helyen s nógatásra se igen mozdulnak. Ilyen esetekben a tengerit azonnal el kell vonni tőlük.

Koncentrált magyar szarvasmarha-trágya néven ujabban egy trágyafélet importáltak Németországba s elnevezték még *magyar szarvasmarha guánónak* is. A vizsgálat kiderítette, hogy nagyon kevés értékű trágya s tartalmának megfelelően csaknem két árán árulják. Mivel továbbá a szarvasmarha-trágya készítményéből kifolyólag egyáltalán nincs kizárva, hogy járványos betegségek csirait, főleg lépfene-bacillusokat foglalhat magában, nem tanácsos ilyen csekély értékű s esetleg nagy veszélyt okozó trágyáért pénzt adni ki. Hasonló figyelmeztetést adott ki ujabban a porosz földművelésügyi miniszter is.

A széna súlyvesztése állásnál 19.1-24.9% között ingadozik. Figyelembe veendő azonban, hogy itt a szénamurva és a penészes széna a veszteségbe van beleszámítva. A valódi súlyvesztés 18-21% között ingadozik.

A helyes fejés. A jó fejő nagyban növelheti a tehen tejhozamát. A fejés alatt ugyanis még sok tej képződik a tögyben. A rossz fejő azonban a jó tehenet is elrontja. — Mindenik csecz alaposan kifejeendő. Ha tejmaradékot hagynak benne, az ott bomlásnak indul, beteggé tesz: az illető csecset s a tehen csak 2 vagy 3 csecsből fejhető.

A zöld táplálék disznóknak igen jó, kivéve a zöld haricskát, mely fehér disznónál a verőfényen a haricska kiütést okozza. Vagdalt zöld lóhere megfelelő hizlító táplálékkal keverve, mint hizlító takarmány is jó. Épígy jó táplálék a disznó számára a zöld kerti hulladék. Azonban hullott gyümölcsöt nem kellene forrozatlanul s igen nagy mennyiségben feletetni, mert könnyen okoz emésztési zavarokat. Gabona-polyva, hüvelyes és olajos gyümölcsök burka, forrozott állapotban igen jó táplálék-pótlékok, főleg nehezen emészthető főtáplálék mellett, mert a bélcsövet enyhén izgatja s a bélsár kiürítését gyorsítja s megkönnyíti.

IRODALMI SZEMLE.

Hazai lapokból.

A „*Gazdasági Lapok*“ (Augusztus hó 20.) legutolsó számában egy igen érdekes és tanulságos cikk vonja magára a figyelmet, mely a »*Tarlóbuktatás vagy mély szántás*« cz. alatt a tarlóbuktatás miveletének helyessége mellett foglal állást és röviden a következőket mondja:

Évről-évre megismétlődtek ez időtájt a figyelmettetések, hogy aratás után a tarlókat azonnal buktassák alá a gazdák, lévén ez eljárás a gyomirtás legegyszerűbb, legolcsóbb és legbiztosabb eszköze. A felszólítások azonban természetesen hiábavalók voltak s a tanácsot az ország legnagyobb részében meg sem hallgatták.

Jelenleg a helyzet változott. Ma a gazdáknak sokkal nagyobb ellenségei támadtak a gyomoknál a módfelett elszaporodott para-

zítokban s az ezekkel szemben folytatott védelem rendszere olyan, mely a *tarlóbuktatásra pereátot kiált*.

A tarlóbuktatás a gyomok elleni küzdelem eszköze volt, de a most tömérdek számban fellépett s elszaporodott káros rovarok és paraziták elleni védekezés egész más munkát kíván Dr. M. *Hollrung* hírneves német professzor ezzel szemben a múlt évben ama véleményének adott kifejezést, hogy a *tarlót aratás után azonnal mélyen kell alászántani* és pedig oly mélyen, hogy a tarlómaradványok jól eltakartassanak, hogy azokból semmi a földszinén ne maradjon, mert e tarlómaradványok szolgálnak a káros rovarok és növényi paraziták fészkeül és melegágyául.

Professor *Hollrung* a hátrányok egész légiójára utal, melyek a tarlók felszántásának elmulasztásából, vagy a sekély tarlóbuktatásból származnak. E hátrányok pedig a növényi betegségek egész sorozatára mutatnak, a melyek a helytelen cultura által mintegy mesterségesen tenyésztetnek tovább. *Az összefüggés az aggasztó módon elszaporodott növényi betegségek és a helytelen cultura közt pedig teljesen kimutatható*, dacára annak, hogy a gyakorlati gazdák legtöbbször alapos kétkedéssel fogadják.

A termelést veszélyeztető és itt tekintetbe jövő növényi betegségek két formában nyilatkoznak meg:

1. A növények nem jutnak jól a kifejlődéshez, korai növéskükben visszamaradnak, igen gyakran a gabona-szarak nagy része nem jut ahhoz, hogy kalászatokat neveljen. E betegségeket részben a gabonalegyek, (*Oscinis frit*, *Cecidomia destructor*) részben pedig a repá-nematodok (*Heterodera Schachtii*) jelenléte okozza.

2. A gabona röviddel az aratásig szabályosan fejlődik és a kalászburkolatot is rendszerre juttatja. A gabonaszálak egy része azonban különösen a felső szártagokon megsárgul és a kalászatok függélyesen kiegyenesedve maradnak, mivel a szemek képződése még meg sem kezdődött, vagy idő előtt megszakított.

Ezen abnormitásoknak okai a különféle gabonalegy-fajok, a gabona-darázs (*Cephus pygmaeus*), a gabonalevéltetű (*Siphonophora certalis* Kalt) és végül a gombák egész sorozata, ezek közt kivált a nálunk is feltűnt és sok károkat okozott gyökér rothasztó vagy az úgynevezett torsi-gomba (*Ophiobolus herpotrichus*) és néhány levélgomba, mint pl. a *Sphaerella*, *Cladosporium*, *Septoria* stb.

A károsodások, melyek a tarló meggyógyásával vannak összekötve, vagy a szalma-maradványok, vagy pedig az igen könnyen csirázásnak induló hulladékszemek által közvetítettnek. Hogy ez meggátoltassék, arra nézve nincs más expediens, minthogy a tarlók a gabona vágása után a lehető leggyorsabban és mélyen alászántassanak, mert a káros gombák és rovarok elpusztítása csak is ez úton bizonyos. A mély alászántatás azonban semmikép sem kerülhető el, mert ha igen sekély lenne ez alászántás, a károsítók könnyen a talaj felszínére kerülhetnének, hol aztán kártékony működésüket ismét folytathatnák. Már teljesen bebizonyított ténynek tekinthető az, hogy a gabonafélékben fellépő különböző betegségeket, az aratás után fennmaradt szalma-maradványok segítségével elszaporodó káros férgek és gombák idézik elő. Természetes tehát, hogy minél hamarabb távolítjuk el a szántóföldről az aratás maradványait, annál csebélyebb kárt szenvednek az utána jövő kalászos növények az elősdi gombák és férgek miatt.

Ugyanez áll a kapás és konyha-növények termésmaradványaira nézve is, melyek szintén fészkei az elősdiak rajainak s nyomukban a növénybetegségek egész természetszerűleg lépnek fel.

Be kell látnunk tehát, hogy a mély tarlóbuktatás ellenségei egyáltalán nem járnak el

észszerűen s hogy végre-valahára rá kell térnünk a mély mivelésre, melynek segítségével, a mint az fennebb indokolva volt, nemcsak a gyomokat, hanem a káros gombákat, férgeket és rovarokat is legezészerűbb módon irtathatjuk ki. Nagyon természetes, hogy a mély tarlóbuktatás előnyeit csak akkor élvezhetjük teljesen, ha az eljárás egyes vidékeken egyöntetűen történik, a mi ép úgy nem ütközhetik akadályokba, mint például búza vetőmag csávázása, melynek kötelezővé tételére jász-nagykun-szolnokvármegye szabályrendeletet készült alkotni.

A „*Magyar Gazdák Lapjának*“ (Augusztus hó 12.) e számában *Leitgeb* Imre berlini leveleiben »*A száj- és hörömfájás*« cím alatt irt cikkeknek végén terjedelmes indokolás után arra a konkluziora jut, hogy a száj- és körömfájás által okozott bajokra való tekintettel, a legmesszebb menő kísérletezéseket kellene ugyan magán, mint állami úton megindítani arra nézve, hogy e baj präservatívája, vagy legalább is a fellépő betegségnél annak enyhítő szere megtalálható legyen, *másrésről azonban a belkereskedelmet is tönkre tevő helyi zárlatok szigorúságát a lehetőségig — legalább az időtartam s a zárlatok szűkebbre vétele által — enyhíteni kellene.*

Indokolásában felemlíti, hogy a Doltenfelderthofban — Majna melletti Frankfurt közelében — fellépett száj- és körömfájás alkalmából egy gyógyszer alkalmaztak, mely nemcsak a betegség továbbterjedését akadályozta meg, de a gyógyulást is elősegítette. E gyógyszer, mely Frankfurtban a Flora gyógyszerárban kapható: a kiló 4 márka (ca 2 frt 40kr.) árért adatik el, kilónként 10 drb. egészséges jószág vészmentesítésére s 5 drb. betegnek kigyógyítására elegendő. Erre vonatkozó kísérletek eddig azt bizonyították, hogy ez »*Aphten kátrány*« nevű gyógyszer beválik, a mi ha tényleg igaz, akkor állatgyógyászatunk egy közgazdaságilag nagy fontosságú gyógyszerrel gazdagodott. Külkereskedelmünk a száj- és körömfájás megakadályozásával meg szabadulna attól a nyügtől, melyet épen a német agráriusok használnak fel ellenünk önző érkekeik elősegítésére. A németek minket okolnak a rájuk nézve is sok bajt okozó száj- és körömfájás behurcolásáért s ennek jól hangzó ürügye alatt követelik folyton a zárlatot házáraikon, a miben könnyen érthetőleg a mi károsodásunk rejlik. Akceptálnunk kell tehát *Leitgeb* indítványának első részét, de a helyi zárlatok szigorúságának enyhítésére vonatkozó javaslatát sokkal veszedelmesebb kísérletezésnek tekintjük, semhogy ahhoz hozzá járulhatnánk és kellőleg megindokolva látnók; épen most, mikor tudvalevőleg a sertésvész nagy méretű terjedésének okai is nagy részben a nem kellő szigorúsággal keresztül vitt zárlatra vezethetők vissza. A »*M. G. L. nak*« következő száma (Augusztus hó 19.) »*Vágómarha kivitelünk*« cz. alatt *Hoffmann* Jenő tollából a következő statisztikai adatokkal is támogatott ismertetést közli:

A múlt évben a müncheni vágómarhavasárra 95,235 drb. szarvasmarha és 486,499 drb. szűrőmarha hajtattott fel. Vasuton érkezett 476,125 drb. lábton hajtattott 52,250 drb.

Összehasonlítva a 2, 1897. és 198-ik évi felhajtásokat, kitűnik, hogy ökör, tehén, bika és növendék-marhában 1898-ik évben többlet felhajtás volt 9487 drbbal; borju, sertés, juh, kecske, malacz, bárány és gödölyében kevesebb volt a felhajtás 19021 drbbal. Leginkább csökkent a felhajtás a sertésben, melyet a sertésvész igen természetesen magyaráz meg.

Érdekes *Magin* müncheni vásárcsarnok-igazgató azon kijelentése, hogy a müncheni hus szükségletet nagy részben déli Bajorország és a Felső-Pfalz fedezi, de nélkülözhetetlenek az osztrák-magyar monarchiából felhajtott kitűnő minőségű, minden igénynek megfelelő vágómarhák.

Tényleg a bajor felhajtás alig emelkedett, míg monarchiánkból a több felhajtás igen szá-

mottévő volt. „Különösen kiemelendő, hogy az osztrák-magyar monarchiából behozott állatok közül egyetlen esetben sem lehetett konstatálni valamely ragályos betegséget. Általában a vágóhidra levágásra kerülő ökrök kétharmada monarchiánkból kerül ki. Az ottani mészárosok már a budapesti piacztól is fölkeresik, hogy az igényeknek eleget tényszerűen. Látjuk is a marhavásári tudósításokból, hogy hetenkint a kivétel körülbelül 80—120 drb. ökröt tesz ki. Habár a német agráriusok tagadják az úgynevezett huszükséget, saját adataik az ellenkezőről győznek meg. A hus-, illetve vágómarha-szükséglet Németországban folyton fokozódik és bármily erőfeszítést is tegyenek, a beállott hűhiányt nem tudják kellő mennyiségben fedezni. A határállomásokon állataink és kereskedőink sok kellemetlenségnek vannak kitéve, ez tény, de nem szabad felednünk, hogy számos körülmény kényszeríteni fogja a német hatóságokat is a bevétel könnyítésére. A hustermező államok között, kik a Németországba való bevitt várják, nemcsak mi vagyunk, itt van főként Amerika és Ausztrália is, igyekeznünk kell tehát a hizóállatok minőségére nagy súlyt fektetni, hogy az ottani mészárosok és kereskedők kedvező véleményét hizóink számára továbbra is fenntartsuk.“

Török Mihály.

Külföldi lapokból.

A kereskedelmi melegházak terjedése Angliában. Harmincz évvel ezelőtt alig 100 acre (1 acre = 0.4047 hold) terület volt „üveggel fedve.“ Most leszámítva a főrendűek s gazdag magánzók üvegházait, 1100 acre területet foglalnak el a melegházak Angliában és Walesben. Cheshuntben 30 évvel ezelőtt pl. egy kicsike melegház volt, míg most 125 acre területet tesz ki a melegházak térfogata. Egy embernek 27 acre nyi, a testvéreinek 24 acre-nyi melegháza van. Főleg London közelében van sok. Az évi termelés melegházi szőlőben 9,408.000 fontra (1 font = 453.59 gr.); paradicsomban 22,400.000 fontra tehető. A termés-átlag évente 1—1 acre-nyi területen 12 ton (1 ton = 1016.048 gr.) szőlőre és 20 ton paradicsomra. (Journ. of the Royal Agric. Society 99.)

California gyümölcs nagytermelői azon érdekes és rájuk nézve kellemetlen tapasztalatra jöttek, hogy a gyümölcsfák a tölgyerdők helyén nagyon rosszul tenyésznek. A Pacific Rural Press szerkesztője az okot abban véli feltalálni, hogy a kivágott tölgyfák nagy sokaság, rothadásban levő gyökérzetén élődnő penészgombák hatnak kártékonyan a gyümölcsfák gyökérzetére, vagy talán a tölgyfagyökerek nagy csersavtartalma is közbe játszik. Az is lehetséges, hogy a tölgyfák sok száz éves életök alatt a talajt a gyümölcsfára nézve kimerítették. (Agric. Gazette. 99. No. 1332.)

A rettegett San José paiztetű irtására Amerikában a cziánkáliumot használják. Az eljárás természetesen csak zárt helyiségben alkalmazható, de kereskedelmi melegházakban igen nagy előnnyel használható mindenféle külső növényi élősdie ellen. Marylandban az állami entomologus vezetése alatt több próbát tettek igen jó sikerrel. Eljárásuk a következő: A növények meggyözelésére jól záró, tágas helyiséget választaniok. A helyiség közepére egy vízzel telt edényt tesznek s a vízbe néhány csöpp kénsavat csöpögtetnek. Aztán a megfelelő mennyiségű cziánkáliumot dobva bele, a munkás lehető gyorsan menekül kifelé, mert a fenszálló fehér (hydrocyan) gőzök könnyen halálát okozhatják. Fontos a keverék alkotórészeinek mennyiségét pontosan megtartani, mert sok cyangóz a növényeknek is árt s $\frac{1}{2}$ óránál tovább nem szabad a gőzök hatásának kiténni a növényeket — ezen idő után szellőztetni kell. Kísérletileg a következő arányt állapították meg: Igy pl. egy köblábnyi levegőtér fogatra $\frac{1}{4}$ gr. cziánkáliumot, 50% -al több kénsavat s ennél megint 50% -al több vizet kell venni. Tehát egy 100 köbláb irtófogatu

helyiség részére 50 gr. cziánkálum, 75 gr. kénsav és 112 gr. víz veendő. Fontos, hogy a munkás kellő ügyességgel bírjon, különben könnyen halálát leli a gőzölésben. A Rural New-Yorker szerint 10,000 fiatal őszi barackfát egyszerre gőzöltek meg ily módon. Ha ez a gőzölés a szőlőnek, paradicsomnak (Angliára nézve különösen fontos ezek melegházi termelése) s más melegházi növényeknek nem árt; ez az eljárás sokkal olcsóbb s könnyebben keresztül vihető, mint más permetezésre való rovarirtó szerek. (Agric. Gazette. 99. No. 1329)

Franciaország és Svájc búzatermelése. Svájc évi búzatermelése 14—17 mill. hl. között ingadozik. Ezzel szemben a fogyasztási szükséglet 8—9 mill. hl. Mivel az 1897-iki népszámlálás szerint 3,074.819 lakosa van az országnak, a jelentékeny fggyasztási szükséglet a rendkívül nagy idegen forgalom miatt van s azért, mert Svájcban csaknem kizárólag búzakenyeret esznek. A szükséglet nagy részét orosz és amerikai búzával fedezik. Magyar búza kevés jut Svájcba, mert a szállítási költségek Magyarországból és Galiciából is Svájcba aránylag nagyobbak, mint Oroszországból és Amerikából Svájcba. Az 1892—1896. időszakban évente 4 millió forint áru osztrák búzát vittek be Svájcba, míg 1897. már csak 17 mill. forint árut. — *Franciaország* búzatermelése 1894-ben 1210 mill. hl., 96-ban 1189 mill. hl., 97-ben 885 mill. hl. volt. Ezzel szemben az évi fogyasztási szükséglet 995—128 mill. hl. Vetőmagra 18 mill. hl.-t levonva, a kerek számban 40 mill. lakósból évente fejenként jut 3 hl. Ez a nagy fogyasztás szintén onnét van, mert Franciaországban csaknem kizárólag búzakenyeret esznek. Az import 1894-ben 10,031.629 q. (métermázs) búza, 159.013 q. liszt. 1896-ban 1,584.770 q. búza, 217.074 q. liszt; 1897-ben 5,222.481 q. búza, 183.914 q. liszt volt. — 1897/98. évben, vagyis 1898. június végeig 23,284.000 hl. búzát importáltak. Ebből 87 mill. hl. fogyasztásra teljesen alkalmatlan szemébúzát vittek be a gabona-vám felemelésének idején, tisztán spekulációs célra. Ausztria búzabevitele Franciaországba — O. 1896/97-ben legfinomabb minőségű magyar lisztet 74.000 q-t vittek be Franciaországba. A magyar búzalisztet páratlanul álló jó tulajdonságaiért jobban fizetik, mint a más eredetűt.

A vetési repce tisztítására tett kísérletek Angliában. A nagyszámú jelentésekből s kiterjedt kísérletekből itélve, Angliában, könnyű talajon sok helyütt valóságos csapás a vetési repce és a repcsés a gabonaföldeken. Érdekes a kísérletek eredményéből az, hogy a szárazföldi gazdákkal ellentétben, akkor permetezik a mustárt, mikor virágos (in full bloom) s nem verőfényes, száraz napokon, hanem borult időben s ily módon a legjobb eredményt érték el még ott is, a hol az árpa alatt lóhere volt vetve. Sem a herének, sem az árpának nem ártott a permetezés. A repcsét azonban kétszer kellett permetezni 10 napi időközrel. Ha egészen fiatal állapotukban permetezték a gyomokat, csak részleges eredményt értek el. Egy helyütt pláne erősen ködös időben permeteztek, a hatás oly rendkívüli volt, hogy a repce 2 óra múlva leforrázott látszott. A főbb következtetések az elért eredményekből: 1. 2%-os rézgálicz, vagy 8% vasgáliczoldat elég erős. 2. Inkább több folyadékot kell kipermetezni, semmint erősebb oldatot használni. 3. 50'5 ár területre elegendő 160 liter, ha sok és erőteljesen fejlett a repce, akkor 300 liter szükséges. 4. A repce csak úgy nem hajt ki, ha teljesen át van áztatva a folyadéktól. S.

KORMÁNYINTÉZKEDÉSEK.

— **Kísérletügyi közlemények.** A földmívelésügyi miniszterium kiadásában megjelent kísérletügyi közlemények II. kötetének 3. füzeté hagyta el a sajtót a következő tartal-

lammal: *Kosutány Tamás dr.* A paszuly (bab) kémiai tanulmányozása. *Hegyi Dezső:* Az ánizs a kereskedelemben. *Tangl Ferencz dr.* A mezőhegyesi öntözött réteken termő széna mint lótakarmány. *Hreblay Emil:* Baromfikeresztelési kísérletek. *Linhart György:* A buza torgombája Hreblay tanulmányát a földmívelésügyi miniszter sok ezer példányban külön is kinyomatta, hogy mindazoknak, a kik a szerzőhöz hasonló kérdésben Gödöllőre fordulnak, az értekezés ingyen adható legyen. A füzetet 9 igen szép baromfikép díszíti.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A szegedi és mezőhegyesi gazdasági kirándulásra** a következők jelentkeztek: *Szabó T. Károly, Deák Ignác, Eczen János, Csomós Jenő, Hadviger Albert, Debreczy Ferencz, Sebestyén Arthur, Balla Lajos, Szántó György, Csomós Miklós, Darkó Lajos, Engi Elek, Szövérdi József, Szalma Sándor, Sándor Albert, Kovács Rezső, Albert Dénes, id. Jenei Lajos, Laurentzi András, Sipos Sándor, Simó Gábor, Fodor Albert, Keresztes Domokos, Szász József, Ferenczy Dezső, Demeter Lajos, Both György, ifj. Szabó Lajos, Biró János, az »E. G. E.« részéről: Jakab László ig. vál. tag és Tokaji László titkár.*

A vasúti utazás, illetve az elindulás olyképp intézendő, hogy minden résztvevő 2-án (szombaton) reggel hajnali 4²⁷ órára, vagy ugyancsak reggeli 6⁴⁵ órára érkezék Kolozsvárra, az ezen időpontokban Kolozsvárra érkező személyvonatokkal.

Kolozsvárt külön kocsit lesz fenntartva, melyben az egész társaság együtt fog tovább utazni.

A vasúti 1/2 jegyre jogosító szelvények minden résztvevőnek postán fognak megküldetni, mihelyt az egylethez a vasútigazgatóságtól megérkeznek. Amennyiben ez esetleg későn történnék, kérjük azokat, a kiknek postájuk messze van, hogy jegyüket tartalmazó leveleikért e hó 31-én a postára küldeni sziveskedjenek.

— **Megbizás.** A földmívelésügyi miniszter *Szekely István* abrudfalvai lakost Alsó-Fehér vármegye verespataki járására nézve a gazdasági tudósítói tiszttel bizta meg.

— **Biztosító szövetkezetek.** Az O. M. G. E. által tervezett Gazdák Biztosító Szövetkezete céljaira beérkezett alapítványi jegyzések felsorolása után a Köztelek egyik közelebbi számában egy megjegyzést kockáztat, amely szerint az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet is bocsátott ki részjegyeket, de nem óhajtaná, hogy a két akció össze tévesztessék. Ezzel szemben illetékes helyről felkértünk annak a kijelentésére, hogy az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet jóval előbb határozta el és bocsátotta ki részjegyeit, mint amikor a Gazdaszövetség a maga felhívásával a közönség elé lépett. Magából a kigazdák jegyzéséből az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet 5 forintos részjegyeire nagyobb összeget jegyeztek, mint amennyit a Gazdák Szövetsége kimutat; mert itt a jegyzett összeg névértékben csak 67.360 koronát tesz ki, amiből csak 26.560 korona létszen az alakuláskor készpénzben befizetendő, holott a kölcsönös Biztosító Szövetkezet részjegyeire eddig az előbbinél jóval nagyobb összeget jegyeztek pusztán kis czimletekben kis- és középbirtokosok részéről. Maga az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet is sulyt helyez arra, hogy akciója az O. M. G. E. kísérletével össze ne tévesztessék.

— **A gazdasági ismétlőiskolák.** A népiskolák mellé szervezett gazdasági ismétlőiskolák dolgában a közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy gazdasági ismétlőiskola csak ott szervezendő, a hol az ismétlőiskola-kötelesek száma a huszat eléri, különben csak általános irányú ismétlőiskola tartandó föl, mert a miniszter csakis azokat a gazdasági iskolákat részesíti állami segítségben, a melyekben legalább husz iskolaköteles tanuló.

— **A m. kir. állatorvosi főiskola rektori hivatala** tudatja, hogy az állatorvosi főiskolán az 1899/900 tanév elején tartandó pótszigorlatok szeptember hó 4-én veszik kezdetüket. E szigorlatokra való jelentkezés időpontja szeptember hó 1—3-ig bezárólag.

— **Phylloxera-zárlet.** A földmívelésügyi miniszter a phylloxera föllépte miatt a következő erdélyi helységeken rendelte el a zárletot: Nagy-Enyed, Borbánd (Alsó-Fehér m.), Csekelaka (Alsó-Fehér m.), Szász-Orbó (Szeben m.) és Meleg-Földvár (Szolnok-Doboka m.)

— **Az állatorvosi főiskola.** A »Köztelek« szavá teszi az állatorvosi iskolánál a fölvételre kiszabott föltételeket. Kifogásolja, hogy a gazdasági tanintézetek végzett hallgatói 1902-től kezdve a végbizonyítvány alapján nem fognak a főiskolába fölvételni, ha érettségi vizsgulatot nem tettek. Ebben sérelmet lát s nekünk is úgy látszik, hogy igaza van. A bajon azonban a jelzett időpont bekövetkezéseig segíteni lehet, sőt kell is.

A gyümölcskivitel még csak alig hogy megindult s már is nehézségek merülnek föl a vasúti állomásokon a föladás körül. Európa egyetlen gyümölcstermelő országában sem csomagolják a puha gyümölcsöt (barack, szilva, szőlő) oly kezdetleges módon, mint nálunk. Fölfele szélesedő, 15—10 kgros kosarakba rakják a gyümölcsöt, kupozva s azután valamely ritka szövetrel levarrják. Ilyen csomagolás mellett feladott gyümölcsből alig 20—25 métermázsát lehet egy olyan vasúti kocsiába berakni, melynek különben 10.000 kg. raksulya van. A vasutak tehát oda törekednek, hogy a feleket rászoktassák a kemény födelű és épszőgü formájú kosarakra vagy ládákra. Nagyobb gyümölcskereskedelmi központjainkból arról értesülünk, hogy legutóbb utasította a magyar államvasut összes állomásait, hogy kosarakban csakis olyan gyümölcszállítmányokat fogadjanak el vasúti szállításra, melyek vesszőből fonott vagy deszkából kifűrészt s a kosár széléhez erősen odafűzött födéllel vannak lezárva. Ez az intézkedés, úgy halljuk, szeptember elején lép életbe teljes szigorúsággal. Nem valószínű, hogy ez alatt az idő alatt a gyümölcszállítók fonott fedeleket kapjanak több ezernyi kosarukba, de legalább deszkafedeleket szerezhetnek be addig saját érdekükben. Legjobb lenne különben, ha a termelők és szállítók a gömbölyű kosarakat lassankint szögletes, egyenlő méretű kosarakkal vagy ládákkal cserélnék ki. Ezeket sokkal gazdaságosabban lehet a vasúti kocsikban elhelyezni s a kemény födel teljes biztonságot nyújt a lopási és a zuzódási károk ellen is.

— **A lisztharmat terjedése.** Egerből jelentti tudósítónk, hogy a lisztharmat, ez az új szőlőbetegség az ottani szőlőkbe is bevette magát. A szőlőgazdák, a kiknek új ültetvényei már jól beváltak, nagyon félnek az új betegségtől.

— **Az ideai gyümölcstermés.** A földmívelésügyi miniszterhez érkezett jelentések szerint ideai gyümölcstermésünk általában csak közepes. Vannak ugyan az ország keleti és délkeleti részén vidékek, a hol bő alma- és szilvatermés van, de van számos oly vidék is, a hol a termésből alig marad a fán valami. A rendetlen tavaszi és nyári időjárás az egész kontinensen nagy kárt tett a bő termést ígő gyümölcsösökben. Angliának rossz gyümölcstermése lesz; Belgium, Svájc és Francia-

ország közepes termésre számíthat. Németországban oly gyenge lesz az almatermés, hogy több ezer vagon alma bevitelre lesz szükség. Ausztriában a termés szintén alig közepes. Amerikából is azt jelentik Stuttgartba, hogy csak féltermésre lehet számítani. Így tehát, azok a magyar gazdák, a kiknek jó termésük volt, a gyümölcsöt elég jól értékesíthetik majd. Már is több württembergi és svájci nagyobb exportőr tudakozódott az orsz. gyümölcsészeti biztostól alma után és Darányi miniszter intézkedett, hogy az egyes vidékek nagyobb készleteit mielőbb bejelentsék. A szőlő- és diótermés mindenütt kielégítő.

— **Gyümölcstermés-kilátások a külföldön.** Eltekintve a csemegeszőlőtől, — mely úgy látszik úgy hazánkban, mint a külföldön is nagy termést fog ez évben adni — a többi gyümölcsnemekből a kilátás majdnem mindenütt gyenge. Anglia termését a májusi rossz időjárás majdnem tönkretette; Belgium, Hollandia és Grancziaországban gyenge közép-termésnél egyebet alig várhatnak. Svájc- és Németországban alig lesz almatermés; Ausztriában a termés a közepesen alul áll és ehhez még hozzájárul az is, hogy az idén Amerikában is gyenge lesz az almatermés. Mindezekből az tűnik ki, hogy az ideai termésnek lesz ára és miután egyes vidékeinken elég jó termésre is van kilátás, nagyobb kivitelre is számíthatunk. Mustnak való czideralmát már is sokat keresnek Svájc- és Württembergből az orsz. gyümölcsészeti miniszteri biztostól.

— **Baján állandó gyümölcs vásár.** A „bajai gyümölcsészeti egyesület“ Baján állandó gyümölcsvásárt nyitott és ezzel kapcsolatosan ugya friss, mint a conservált gyümölcsből is mintaraktárt tart fenn. A vásár október 28-ig minden kedden déli 12 órától szerdai 12 óráig van nyitva. Részletes programot és felvilágosítást küld egyszerű levelezőre is az egyesület elnöksége.

— **A hazai gyártmány.** Eppen mostanában volt szó azokról a különféle visszaélésekről, melyeket egyes iparosok, főképen azonban kereskedők a magyar ipar kárára uton-útfélen elkövetnek. Egy Bécsben lakó magyar ember a napokban ismét konkrét esetekre hívta fel a kereskedelmi miniszter figyelmét. Budapesti kirakatokban ugyanis feltűnő nagy betűkkel látta hirdetni, hogy valódi hazai gyártmány »szepesi vászon« kapható s midőn megvásárolta a portékát, legnagyobb megdöbbenésére kellett tapasztalnia, hogy nagyon jól ismert gyárakból közönséges reichenbergi vásznat vásárolt. A hatóság erősen nyomozza a kereskedőket, kik ilyen módon vezeték félre a közönséget és két üzletlajdonos ellen már meg is indította a megtorló eljárást. A hivatalos igyekezet azonban nem elég; a közönségnek is rajta kell lennie, hogy ne csapassa be magát és ha ilyenféle törekvésekkel találkozok, arról a kerületi előjáróságot azonnal értesítse.

KÖZGAZDASÁG, ÜZLET, FORGALOM.

A VII-ik állatorvosi congresszus határozatai.*

A congresszus a következő kérdésekkel foglalkozott: 1. Védekezés a ragályos betegségeknek a nemzetközi közlekedésbe való terjedése ellen. 2. A száj- és körömfájás leküzdése. 3. Legújabb követelmények egyöntetű és hathatós husszemle keresztülvitele céljából. 4. Nemzetközi s egyöntetű anatómiai nomenclatura. 5. A gümőkór leküzdése a házi állatok között. 6. Gümőkóros állatok husának s tejének miként való forgalomba hozatala. 7. Sertésvész leküzdése. 8. Az állatorvosi tanulmányok kibővítése és az összehasonlító gyógyászat előadására felállítandó tanszékek.

Az üdvözlő beszédek után a napirend első pontjának tárgyalásába fogtak. E tárgyhoz Damann (Hannover), Brändler (St. Gallen), Cope (London), Hutyra (Budapest), Leblanc

* Csak a gazdákat érdeklő részét adjuk.

Szerk.

(Páris) és Lothes dr. (Köln) adtak be javaslatokat. Hutyra tanár javaslata a következő:

A kongresszus arra kéri a német kormányt, hogy az állatjárványok terjedésének meggátlására szolgáló intézkedések nemzetközi alapon rendeztessenek, a mely alapon a járványtudósítói szolgálat is rendezendő lenne.

Hosszabb vita után a következő határozat hozatott: A baden-badeni VII-ik nemzetközi állatorvosi kongresszus az állatjárványok terjedésének hathatós gátló körülményeiképen ismeri a tudomány által megállapított alapelvek alkalmazását, valamint az állategészségügynek, a járványtudósításnak és a nemzetközi állatforgalomnak czélszerű rendezését és ezeket úgy az egyes államok javára, mint az általános gazdasági jólét előmozdítására alkalmasoknak tartja. Mindazonáltal tekintettel az állatorvosi szolgálat egyenlőtlen voltára, a gazdasági fejlődés különféle ségére és arra, hogy a közlekedési eszközök nem egyöntetűek az egyes államokban, — mindezekre való tekintettel a jelenlegi időpontot nem tartja alkalmasnak arra, hogy nemzetközi alapelvek létesítsenek a járvány terjedésének meggátlását illetőleg.

Ezután a ragályos száj- és körömfájás leküzdésének módzataival foglalkozott a congresszus. Az előadó Löffler dr. volt, a ki beszédében kimutatta, hogy a száj- és körömfájás a német birodalomnak évenként átlag mintegy 100 millió márkányi kárt okozott és dacára a legerélyesebb óvrendszabályoknak, még mindig terjed. Szükségesnek látszott ennélfogva, hogy a betegség tudományos vizsgálata a lehető legalaposabban ejtessék meg. A német birodalmi tanács 35,000 márkát, a porosz képviselőház 10,000 márkát engedélyezett erre a célra. Előadja ezután a betegség tüneteit és kifejti, hogy az eddigi kísérletek azon meggyőződésre hozták őt, hogy még a jelen évszázad lefolyta előtt jól használható és megbízható óvoszeret fognak a száj- és körömfájás ellen feltalálni.

Damann Hannoverből határozati javaslatot nyújt be, melyhez Cagny Senlisből, Cope Londonból, Furtuna Bukarestből, Hafner Karlsruhe-ból, Hess Bernből és Lindquist Stockholm-ból járultak hozzá.

A határozati javaslat a következő:

A száj- és körömfájás hathatós meggátlásának érdekében fekszik, 1. hogy a járvány minéműsége a tudománynak minden rendelkezésre álló eszközzel kipuhatótassék, 2. hogy a járvánnyal súlyított külföld ellenében teljes határozat rendeltessék el, 3. hogy a kereskedelmi állatok a legszigorubb állategészségügyi ellenőrzés alá vétessenek oly formán, hogy az állatkereskedők állataikat eladás előtt megvizsgáltassák, 4. hogy a tejtermelésnél fennmaradó anyagok csak az esetben legyenek áruba bocsáthatók, ha előbb oly hő foknak tették ki, a mely a fertőző csírák előléseére alkalmas, 5. hogy a hatóságoknak jogukban áll szükségszerűleg egyes állatokat kártérítés mellett kisajátítani, 6. hogy végül az állategészségügyi rendtartások, a zárlatok elrendelése, a fertőtlenítés stb., az egész államban egységes alapon rendeztessenek.

Hutya dr. a teljes és általános határozati tulságos szigorúnak és feleslegesnek tartja; úgy véli, hogy a javaslat ez a része így hangozzék: A járványos terület az állatforgalomból kizárandó.

Damann ehhez a pótláshoz hozzájárul, mire a javaslatot Hutya módosításával elfogadták.

A tuberkulózis meggátlására szolgáló intézkedések tárgyalása Degive, a brüsszeli állatorvosi főiskola igazgatójának elnöksége mellett folyt le. Előadó Bang koppenhágai tanár volt, kinek javaslatát Regner stockholmi ezred-állatorvos, Malm Christianiából Siedamgrotzky Drezdából, Stubbé dr. Brüsszelből és Rudovsky dr. Brüsszelből támogatták. — A javaslat ez: A VII-ik nemzetközi állatorvosi kongresszus kijelenti: 1. Az állatok tuberku-

lózisának terjedése, illetve a terjedésnek meggátlása feltétlenül szükséges. 2. A tuberkulózis kiirtása a tulajdonosok részéről (önkéntes irtás) keresztül vihető és általában kívánatos is. 3. A tuberkulózis-gyanús állatok lehetőleg mielőbb leölendők. Ez az önkéntes irtás állami segély mellett történjék. Az állami tuberkulózis állami uton való irtása igen kívánatos. Némi elővigyázat mellett könnyen keresztülvihető és általa a járvány meggátlható, 4. A kongresszus szükségesnek tartja, hogy veszélyes tuberkulotikus állatok, állami segély nélkül kisajátítsanak.

A javaslatokat elfogadták a Hutya dr. által ajánlott következő hozzáadással: A házi állatok tuberkulózisának meggátlására ajánlatos a tuberkulin használata, mint az eddig ismert egyedül hatékony szer.

A sertésvész terjedésének meggátlási módjairól Lorenz, darmstadti egészségügyi tanácsos referált. Javaslata mellett állást foglaltak Leclainche Souldsból, Perroncito Turinből és Prusse Danzigből. Az előadó kifejti, hogy az előforduló betegségekből két csoport érdemel különösen említést. Az egyikbe a sertésvész és a sertés-kolera, a másikba a sertés-orbáncz tartozik. Tömeges fellépése és nagy mértékben ragályozó volta miatt az orbáncz a legpusztítóbb járványok közé sorozható. Az a tapasztalat, hogy az orbáncz bizonyos helyeken évről-évre fellép anélkül, hogy járvány behurcolásról lehetne szó, arra enged következtetni, hogy az orbáncz előmozdítója, az állati testen kívül keresendő. Beható kutatásokat azonban ezen a téren még nem eszközöltek. Az orbáncz terjedését nem gátolja meg sem a beteg állatok leölése, sem a fertőzött szállások desinfiálás. Egyedül az ojtás az, melynek alkalmazása eredménnyel biztat akár a járvány kitörése után azonnal, akár idejében még a járvány fellépte előtt lesz alkalmazva. Az egyhangulag elfogadott határozati javaslat a következő: 1. A sertésvész terjedése állategészségügy-rendszertileg meggátlandó oly formán, hogy a sertésvész és sertés-kolera külön és a sertés-orbáncz is külön kezelendő. A sertésvész és sertés-kolera ellenében alkalmazandó rendszabályok kizárólag abban állanak, hogy a beteg és fertőzékenységű állatok leölendők és a vészes udvarok kellően fertőtlenítve lesznek. A leölés különösen oly helyeken alkalmazandó, a hol a járványok csak átmenetileg vannak és úgy hurcolták azokat be. A kellően még ki nem próbált ojtási kísérletek csak ott ajánlatosak, a hol már nagy szabású járvány-falkák vannak. 3. Viszont az orbáncz ellen a szokásos állategészségügy-rendőri rendszabályok mellett, egyedül a védő-ajtás emlithető fel hatékony óvintézkedésnek. Ajánlatos, hogy olyan falkákra nézve, a melyekben az orbáncz évenként fellép, a kötelező ojtás rendeltessék el.

— **Kié a föld, azé az ország.** Ily czímen írt cikkeink kiegészítésüket találják abban abban a közleményben, melyet a »Székely Nemzet« egyik utolsó számában olvasunk. E szerint székely gazdáink háromnegyedrészbe be van adósodva, a földbirtok a régi gazdálkodási rendszerrel nem fizeti vissza legtöbb esetben a ráfordított fáradságot és költséget; fajunk erényeiben megfogyatkozott, erkölcsében visszaesett. Régen erős s az akkori viszonyokhoz mérten fejlett iparral rendelkező székely iparos városok ipara visszahanyatlott, iparosaink jókora része elszegényedett, egyes iparágak teljesen megszűntek. Kézdi-Vásárhely vidékén virágzó leánykereskedésről beszélnek. Leányainkat, vérünket egyes lélekkufárok tömegesen szöktetik Romániába és ezeknek látására nem mozdul meg a székely társadalom. Hogy az Albina, e hatalmas román pénzügyintézet a székely birtokok jókora

részét bezálogosítva, maholnap az igazi Székelyföld belsejében román tömböket fog alkotni, nyugodtan nézzük, a székelység társadalmi közszelleme nem törődik vele. Bajaink legnagyobbika az, hogy különbözők lettünk faji érdekeink iránt: itt is, ott is látjuk tatóngó sebeinket, de azok gyökeres gyógykezelésére alig gondolunk. Elégületlenséggel, széthuzással egészséges fejlődés seholy sem létesült. Ma úgy vagyunk, mint a hadsereg, hol a rend felbomlott, ellenség helyett egymásba kapnak a katonák. Ajánljuk ezeket különösen a háromszéki orsz. képviselők figyelmébe. A tervezett és ígért iparfejlesztésnek végre is ki kell lépni az éji homályból s történni kell valaminek a földbirtok eladósodása ellen is.

1899. aug. 24.

Időjárás. A délkeleti légnyomás minimum a Balkán északkeleti részére húzódott s ott igen bő esőknek kulförása lett; új depresszió merült föl Nroszország táján is, úgy, hogy a maximum most két alacsony nyomású terület közé szorítva, Norvégiától Olaszországig húzódó s egyre keskenyedő gerinczet képez.

Az idő csupán Európa délnyugati vidékein derült, és csupán délkeleten esős. Romániában s Erdély délkeleti szögletén a 48 óra alatt esett esőmennyiség több helyen elérte, sőt meghaladta a 100 millimétert. A hőmérséklet, főleg keleti Európában erősen a normális alatt van.

Hazánkban majdnem kizárólag délen és keleten zolt — helyenkint igen bő (Orenkova 30, Nagy-Szeben 42, Botfalva 77 mm) — eső, a hőmérséklet kivált heleten még mindig atacsöny.

Budapesti értéktőzsde.

A mai tőzsde gyenge irányzattal nyílt meg, később magasabb külföldre és arbitrázs vételekre az összes vezető értékek és forgasom némelykor élénk volt. — A ma végbe ment ultimo ellátás gyors és némileg drágább elintézését nyert. — A valuta és érczárak változatlanok.

Budapesti gabonátőzsde.

I. Készárúzet.

	1899. augusztus 24.
Buza 76 kilós	frt 8 15—8 30
" 80 "	" 8 70—8 75
rozs új elsőrendű	" 6 50—6 60
" " másodikrendű	" 0—0—
árpa " takarmány	" 0—0—
" " égetni való	" 0—0—
" " sörfőzésre való	" 6 60—7—
zab "	" 5 80—6—
tengeri ó-bánsági	" 4 60—4 85
" másnemű	" 0—0—
repce új káposzta	" 11 30—11 80
Köles új	4 15—4 45

Kolozsvári piac.

1899. augusztus 24.

A csütörtöki (augusztus 24-iki) **hetvásáron** a következő árakat jegyeztük föl.

Tisztabuza 78 klgm.	frt 7 80—0—
Rozs 68 "	frt 5 20—0—
Tengeri legjobb "	frt 4 80—0—
Zab 42 "	frt 4 50—0—

Széna q.	frt 2 80
Fa usztatott	frt 2 60
Fa nem usztatott	frt 3—
Marhahús I. oszt.	52 kr.
" II. "	48 kr.
Csirke párja nagyság szerint 35—40—50—60 kr.	
tojás 5 drb.	10 kr.

LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG: Az irodalmi szakosztály elnöke: Br. BÁNYFY ERNŐ, alelnök: SZABÓ SÁMUEL, tagok: Br. FEILITZSCH ARTHUR, Dr. GIDÓFALVY ISTVÁN, GYÁRFÁS BENEDEK, KUSZKÓ ISTVÁN, LÉSZAI FERENCZ, Báró MANNBERG SÁNDOR, TUBA LAJOS, TURCSÁNYI GYULA

Felelős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Társzerkesztő:

JAKAB LÁSZLÓ.

A kiadóhivatal vezetője:

MARSELEK FERENCZ.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA.

HIRDETÉSEK.

Elismerő nyilatkozatok.

Ő Fensége Salvator Lipót főherceg udvarmesterei hivatala.

Általános Asbestáru-gyár.

Ő császári és királyi Fensége Salvator Lipót főherceg rendkívül megvan elégedve az asbesttalppal bélelt cipőkkel. Ő fensége hosszabb gyalog kiránduláson használta e cipőket és érezte, hogy lábai nem fáradtak úgy el, mint más közönséges cipőknél. Küldök egy pár vadász-cipőt, hogy annak a min-tájára készítsenek másikat asbesttalpbéléssel, ugyanannál a cipésznél s aztán küldjék ide.

Hisszük, hogy e vadász-cipők ép oly jók lesznek és ép oly megfelelők, a mint megfelelők voltak a szalonzcipők.

Zágráb, 1898. július hó 8-án.

KRAHL, huszárkapitány.

A nagyméltóságú magyar kir. honvédelmi minster által kiadott, 65917/VII. nyilatkozatban a honvédség részére megrendelt és beszállított Asbesttalpak, hivatalosan jónak és czélszerűnek ismertettek el.

Magyarország volt miniszterelnöke, a közigazgatási bíróság elnöke, a következőket írja:

Tisztelt Doktor úr!

Az asbestbetűtű cipők kitűnőnek bizonyultak, szilárdan és puhán járok; megszűnt minden lábfájásom, úgy, hogy — azt hiszem — lábbajom semmi további orvoslást nem igényel.

Szives tanácsát köszöni

Dánoson, 1897. évi szeptember 17-én.

tisztelő hiva

VEKERLE SÁNDOR.

Ne viseljen Ön lábait a Dr. Högyes-féle szabadalmazott Asbesttalpbetűtű nélkül.

Óvjuk lábainkat hidegtől, nedvességtől és meghűléstől.

Óvakodjunk a hamisításoktól,

☛ Csakis védjeggyel ellátott talpak valódiak. ☛

Nincs többé lábfájás!

Sem tyúkszem, sem izzadós láb, sem bőrkeményedés,

sem lábdegenat, sem lábégés. (167.)

Rövid idejű viselés után megkönnyebbül a járása annak, ki cipőjét dr. Högyes-féle, az egész világon szabadalmazott asbesttalpbéléssel látja el. Árak: Homok-talp párja 40 kr., egyszerű szövésű Asbest-talp 60 kr., kettősvastagságú 1 frt 20 kr.

Az asbesttalpbélés kitűnőségét legjobban bizonyítja, hogy a cs. és kir. közös hadseregnek s a m. kir. honvédségnek eddig 22 500 pár szállított.

Egy pár asbesttalp a legerősebb járásnál is eltart egy évig.

Szétküldés csakis utánvétellel, vagy a pénz előleges beküldése mellett. Felvilágosítások, prospectusok és köszönetnyilvánítások ingyen.

Czipészek és viszonteladókna megfelelő árengedmény.

Egyedüli elárúsító raktár nagyban és kicsinyben:

LAKATOS JÓZSEF koronás árúháza, KOLOZSVÁR

Belközép-utca 13.

Diszmdű, játék, rövidáru, cipő és üveg, porcellán áruk nagy raktára.

Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet.

BUDAPESTEN, VIII., József-körut 8.

Alakult 1894. évben.

Elnök: TELEKI GÉZA gróf. Alelnök: CSÁVOSSY BÉLA.

Igazgatósági tagok:

ANDRÁSSY GÉZA gróf, DESSEWFY ARISTID, PÜSPÖKY EMIL, SZÓNYI ZSIGMOND TELEKI SÁNDOR gr.

Vezérigazgató: SZÓNYI ZSIGMOND.

Az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet a gazdaközönség általános elismerése szerint a **biztosítás** terén hiven megfelel hivatásának; folyton fejleszti a reformokat, melyeket a gazdaközönség évek óta sürgetett és a károknak gyors és méltányos kiegyenlítésével a felek teljes megelégedését vívta ki magának; az

☛ épület és átalány (pauschal) biztosításnál ☛

rendkívül mérsékelt díjaival tetemes megtakarítást tesz lehetővé, a szövetkezet pusztán csak a díjakat számítja fel a megfelelő kincstári bélyeggel; — minden más illeték kizárásával.

A takarmány és szalmáseleség

biztosítása egy intézetnél sem eszközölhető oly olcsón és oly kedvező feltételek mellett, mint a szövetkezetnél.

☛ Gazdasági egyesületi tagok — tekintet nélkül a biztosított érték nagyságára — a tiszta díjból 5% díjengedményben részesülnek. ☛

Kiszágnak, ha huszan egyszerre, egy csoportban, de külön-külön ajánlattal terményeiket biztosítják, 10% engedményben részesülnek.

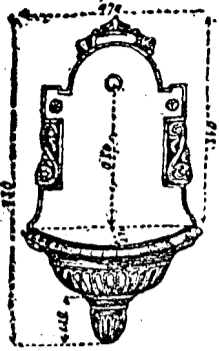
Bővebb felvilágosítással szolgál az igazgatóság Budapesten (József-körut 8.) és a vidéken létesített ügynökségek. (185.)

CSIRÁZTATÓ KÉSZÜLÉK
IGEN PRAKTIKUS, OLCSÓN
ELADÓ. CZIM A KIADÓBAN!

X.

BARANYI JÁNOS

épület műbádogos, vízvezetési és csatornázási vállalkozó
Kolozsvárt, Széchenyi-tér 5-6 sz. Telefonszám 101.
PÁRISI DISZOKLEVÉLLEL Elvállal és készít az alább felsorolt munkákat jóállás mellett és lehető olcsó árban.

Bádogos munkák

épületekre ereszt csatornákat és egyéb diszitményeket horgony vagy bármilyen fémekből rajz vagy minta szerint, ezen kívül üzletben kapható és megrendelhető mindenemű konyhaberendezések.

Vízvezeték és csatornázás

magán gazdasági telepekre, vagy magán épületek városi vezeték összeköttetésére, teljes magánfürdőket, szivattyúk, fecskendők,

szőkókutak, stb. csatornázások vas, ólom vagy kőanyag csövekből, (closetek) minden kivitelben, vizelők, mosdók és kiöntők szerelését. (148.)

Fürdőkádak kölcsön kaphatók!

Fedél és csatornafestést felvállal!

A fenti munkálatok évi javítását és jókarban tartását olcsón eszközli helyben mint vidéken.

Papp László

kávé-, fűszer-, bor- és csemege kereskedő
Kolozsvárt, Theologia épület.

Ajánlja a helybeli és vidéki n. é. közönségnek raktárán levő kitűnő minőségű és ízű kávéit.

ÁRJEGYZÉK.

	frt kr.
1 kgr. Sántos válogatott	1.14
1 " Jamaikai jóízű erőteljes	1.30
1 " Guatemala fin., igen ajánlható	1.48
1 " Portorico közép szemű finom	1.62
1 " Portorico legfinom. erős, nagyszemű	1.82
1 " Ceylon finom	1.70
1 " Ceylon nagyszemű, igen finom	1.92
1 " Cuba nagyszemű legfinomabb	2.02
1 " Arany jáva, zamatos	1.90
1 " Mocca arabiai	1.92
1 " Gyöngy zamatos, fin. minőség	1.80
1 " Gyöngy nagyszemű, kiváló minőség	2.10

Vidéki megrendelésnél bérmentve kilonként 6 krral drágább.

Megrendelések postán utánvétellel 5 kilós Zsákcsoskában több fajta kávéból is összeállítva küldetnek.

Kitűnő minőségű kávéimmal a versenyt bármely fiúmei, triesti és hamburgi czégekkel kiállok. (193.)

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.

Gyár és iroda:

BUDAPEST, VII. ker., Garay-u. 10.

Elvállal: központi-, víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szelölőzetések, closetek, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb., nemkülönben kőszén-, olaj- és petroleum váladékból nyert gázok értékesítését czélzó készülékek létesítését, városok, indóházak, nagyobb épületek és gyárak számára.

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

Legjobb minőségű kőanyag-csővek raktáron.

KASSANTAL

aranyozó-üzlete

Kolozsvárt, Belközép-utca 14. szám.

Aranyozó műhelyében készít új képkereteket tükörkereteket, consolokat, szalon-asztalt, függönytartókat. Mindenféle aranyozott butorokat elvállal jutányos árban felelősség mellett.

Régi keretek aranyozását jutányos árban.

Továbbá templomi aranyozásokat, új oltár készítését rajz szerint. Régi oltárok újbóli aranyozását a legjobb esztétikus arannyal

jutányos árban, felelősség mellett elvállal.

Oltár gyertyatartókat, feszítleteket jó, tiszta és tartós arannyal, aranyozásáért felelősséget vállalok.

Pontos kiszolgálás! (163.)

FALB

sokesős és zivataros időt jósol julius és augusztus hónapokra; ajánlatos tehát, hogy a gazdák lassákkal magukat idejekorán vízhatlan takaróponyvakkal, melyek elismert legjobb minőségben a legolcsóbb gyári áron kaphatók Fischer J., ponyva- és zsákgyárában, Budapest, Nagykoroná-utca 18. Alapított 1882. Minták kívánatra ingyen és bérmentve. (195.)

STOLCZ WINCZE

Kolozsvár főtér 11.

Arany, Ezüst, Ékszer

javítások, átalakítások, valamint minden új munkák szakszerű előállítását pontosan eszközöltetik. (127.)

Legolcsóbb
bevásárlási
forrás

mindennemű

vadászfegyverek, revolverek és vadászati
czikkekből. (192.)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Régi fegyverek ujjakkal kicseréltetnek.

FÖLDESZ L. puskaművesnél

BUDAPEST. IV., MUZEUM-KÖRUT 3.

Van szerencsénk a tisztelt gazdaközönség és terménykereskedők becses figyelmét:

ÁRURAKTÁRAINKRA

Fölhívni, melyet 3 év óta feleink megalapítására kezeltünk, **KÉTSZÁZ KOCSI** térfogattal bíró szellős, száraz és aszfaltrozott raktáraink fölvaunak szerelve mindennemű gabona és lóheretisztító gépekkel, a vasúti állomással pedig iparvágánnyal vannak összekötve.

RAKTÁRAINK ELVÁLLALJÁK: gabona, olajos és vetőmagvak raktározását, kezelését, átadását vagy tovább szállítását, esetleg eladását is; esz közlünk pénztárvételt, végül **ELŐLEGET** adunk a betárolt terményekre a piaci ár 60-80 százalékát, 7% kamat mellett.

KÖLTSÉGEK 1/4 ÉVRE illetőleg 13 heti időre kitesznek circa (kamat nélkül)

1 q. gabonánál vagy örelemnénél 20 krajczárt	
1 q. olajos magnál 20-35 "	
1 q. vetőmagnál 50 "	(2.)

Ajánljuk: **KÖLCSÖN ZSÁKJAINKAT**

gabona szállításhoz és csépléshez 1 kr. heti díj mellett.

Csakis jó minőségű új vagy foltozott zsákok adatnak ki!

Esetleges fölvilágosítás és árjegyzékért kérjük áruraktári kezelőségünkhöz Kolozsvár pályaudvar fordulni.

Kolozsvári Hitelbank és Takarékpénztár.

Gyümölcs és szőlő bor készitési gépek.

Gyümölcs és szőlő sajtók,

folytonosan ható kettős emeltyű szerkezettel és nyomero szabályzóval. A munka képesség 20% nagyobb, mint bármely más sajtónál.

Szőlő és gyümölcs zúzó

és bogyo morzsolók.

Teljesen felszerelt szüretelő készülékek.

Szőlő és gyümölcs őrők, Aszaló készülékek gyümölcs és főzelék aszalásra, gyümölcs-vágó és hámozó gépek, legújabb szerkezetű szabad, önműködő „Syphonia” gyümölcs és szőlővessző permetezők, gyártatnak és szállítanak jóállás mellett a legjobb kivitelben. (203.)

Mayfarth Ph. és Társa

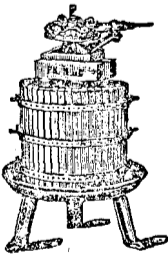
es. kir. kizár szabad gazdasági gépgyárak, vasöntőde és gőzhámor.

BÉCS, II., Taborstrasse 72.

Kitüntetve 400 arany, ezüst és bronz éremmel.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Képviselők és viszontelárúsítók felvétetnek.

MÁJER MIHÁLY épület és műbádogos

Kolozsvárt, Belközép-u. 53.

Elvállal mindennemű épület bádogos munkát, fedél festést és javítást. Ajánlja raktárán dúsan felszerelt konyha és kertészeti berendezéseket. Elvállal mindennemű javítást a legolcsóbb árak mellett.

Pontos és szolid munka (162.)

Májér Mihály.

GAÁL és MOLNÁR

ASZTALOS és KÁRPITOS BUTORAINKAT

a legszolidabb árakban, az érdeklő közönség becses figyelmébe ajánljuk.

(164.)

Gaál és Molnar.

legnagyobb butor-raktára

KOLOZSVÁRT, Unio-utca 8—10. sz.

Saját műhelyünkben és felügyeletünk alatt szakszerűen készült

MALOM-

BERENDEZÉSEKET,

valamint

egyes malomgépeket, vizeskerekeket, turbinákat, közlőműveket stb. gyárt és szállít

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

malomépitészeti gépgyára és vasöntődéje

(102.)

Budapesten,

Külső Váci-út 54. szám.

Alapított 1869 ben. — Cs. és kir. udv. szállítók.

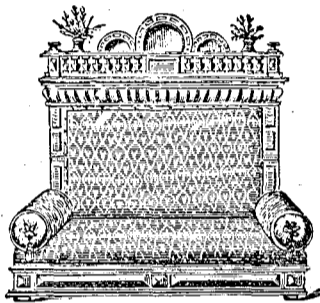
RAKTÁRAK:

KOLOZSVÁRT,
Unio-utca 5.

MAROS VÁSÁRHELYT,
Szentgyörgy-utca 2.

Mestitz Mihály és fiai

Első maros-vásárhelyi butor- és építészeti asztalos munkák gyára
gőzerőre berendezve, kárpitos és díszítő műhelyek.

A m. kir. államvasutak kolozsvári aradi, debreczeni, szegedi, zágrábi, miskolci és budapesti üzletvezetőségeinek szállítói.

Nagy raktár saját készítményű fa- és kárpitos butorokból, függöny és szőnyegekkel.

Olcsó árak, szolid munka, pontos kiszolgálás.

Kitűnő minőségű száraz amerikai parkettek jutányos árban.

(138.)

GAZDASÁGI IRODA KOLOZSVÁRT

Jókai-utca 4. — Telefon 176.

(186)

Megbízásból közvetít:

Birtokvétel és eladást.

Birtok bérletet.

Gazdasági termények értékesítését.

Gazdasági haszon állatok értékesítését.

Gazdasági gépek beszerzését és értékesítését

Gazdasági nyerstermények értékesítését.

Biztosítások eszközését.

Jelzálog kölcsön eszközését.

Gazdasági üzemtervek elkészítését és elszámolások felülvizsgálatát, melyeknek gyors, pontos és méltányos kiviteléért szavatolunk.

Clichéket

árjegyzékek, könyvek, szak- és folyóiratok, katalógusok és hirdetések, valamint minden egyéb nyomtatvány illusztrálásához rajz vagy fénykép után kitűnő kivitelben és legolcsóbb áron készít és szállít:

Fischer Lipót

chemigrafikai műintézete

Budapest,

IV., Kossuth Lajos-utca 15.

az Újvilág-utczával szemben.

Vidéki megrendelések is legnagyobb pontossággal és figyelemmel teljesíttetnek.

(4.)

Magyar Jelzálog-Hitelbank

alaptőkéje teljesen befizetett 15 millió arany forint.

Képviselősege útján Kolozsvártt (Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I em.)

4% Záloglevélkölcsönöket

nyujt földbirtokra: 50 évi törlesztéssel 5 százaléknál,

nagyobb városokban fekvő házakra 40 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál évi részletfizetés mellett és magasabb leszámítolási árfolyam mellett 4 1/2 %-os záloglevélkölcsönöket földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál és nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65 % évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az Erdélyi Gazdasági Egylet

bizalmi férfiai adnak véleményt. (1.)

A bank képviselőségénél kaphatók 4% és 4 1/2 %-os záloglevelek, 8% -os nyereségekért.

Marcinkiewicz Ignác

férfi ruha-szabó

KOLOZSVÁRT, Belközép-utca 3. szám.

Ajánlja 18 év óta fennálló s a mai kor és divat követelményeinek teljesen megfelelően berendezett

FÉRFI-SZABÓ-ÜZLETÉT.

Raktáron tart nagyon szép hazai, valamint valódi angol, francia és külföldi szövet-ujdonságokat.

Ugy helyi, mint vidéki megrendeléseket szakszerű munkával pontosan és olcsón teljesít.

(150.)